

A FEMINIZMUS MAGYARORSZÁGON

ÍRTA: JÁNOSSY GÁBOR

SZERZŐ KIADÁSA

ÁRA: 3 KOR 30 FILL.

SZOMBATHELY
VASVÁRMEGYE NYOMDAVÁLLALAT
1911

TARTALOM.

	Lapszám.
Bevezetés	3
A feminizmus Magyarországon.....	7
A femnizmus igazságai	15
A tió a családban.....	25
Nők az alkotmányban	33
A jövő asszonya.....	41
A feminizmus sikerei	40
Az anya joga	57
A nőkérdés Magyarországon.....	65
A család és a feminizmus	73
Nők a közigazgatásban	81
Egy anyának I.	89
Egy anyának II.	97
A nők választójoga.....	105
A választójog jövője	113
Az asszonyok és a drágaság.....	119
Divat és ízlés.....	127
A házi cselédek	133
Magyar feminizmus és nemzetköziség	142
A költő álma.....	151
Nőideál.....	159

BEVEZETÉS.

A Győri Napló 1895 július 18-án megjelent következő számaiban egy cikksorozatot tettem közzé „Nőemancipáció” cím alatt. Másfél-évtized múlt el ezen írásom megjelenése óta és már azok az eszmék, azok az ideálok, amelyekért akkor lelkesedtem, jórészen megvalósultak; öreg feminista vagyok immár s ha a nő gazdasági, politikai, társadalmi egyenjogúsítása érdekében írt cikkeimet összegyűjtve közrebocsátom, ezzel csak azt kívánom dokumentálni, hogy hű maradtam fiatalkori ábrándjaimhoz és elveimhez. No meg szolgálatot vélek tenni könyvemmel azoknak a törekvéseknek, melyekért ifjú lélekkel síkra szálltam s a melyeket ma már nálunk Magyarországon is milliók vallanak.

Ma már nálunk is kezdik belátni azt, hogy a nőnek is joga van – a szabadsághoz, a tudáshoz, a munkához, a boldogsághoz. A feminizmus kérdése az emberi szabadság, a haladás, az Igazság kérdése, ezért hiszek én annak közeli teljes és fényes diadalában.

A szerző.

A FEMINIZMUS MAGYARORSZÁGON.

A FEMINIZMUS MAGYARORSZÁGON.

A feminizmus fölött most már nálunk sem lehet napirendre térni. Az eszme hódító erejét, terjedését nem akadályozhatják meg az ismeretes, a megunt frázisokkal, hogy tudniillik a nő nem való a közpályára, maradjon meg a természet rendelése szerint való hivatása körében, a családban, legyen anya, feleség, dajka, cseléd, rabszolga, maradjon meg régi, alárendelt szerepében, –vagy feministaellenes, szép költői frázissal élve: fönséges rendeltetése mellett, mert ha beleszól a közdolgokba, ha szerepel a fórumon, a hivatalokban, az állami és társadalmi életben vezető pozícióra jut, hát akkor vége a családi életnek, a nőiességnek, – a világnak.

Ezeken a „magyar” frázisokon már, hála Isten túl vagyunk. A nő társadalmi, gazdasági, politikai helyzetének megváltoztatása, javítása, mostani lekötöttségéből való kiemelése az összes emberi jogoknak a nőkre való kiterjesztése olt-hatatlan vágy, törekvés, megtörhetetlen aspiráció gyanánt él milliók szívében s csak rövid idők kérdése, hogy ez a természetes, jogos törekvés valóra váljon.

Ha jó a nő feleségnek, hitvesnek, dajkának, cselédnek, ipari, gyári munkásnak, kereskedőnek, alárendelt állásokat betöltő hivatalnoknak, úgy alkalmas – az egyén jogait, szabadságát s tehetségét tekintve – mindenféle állás betöltésére, tehát a politikai élet küzdelmeiben való szereplésre, részvételre is.

A konzervatívok, minden radikális reform, újítás konok ellenzői, a régi jó világ urambátyámpolitikájának, a kényelmes magyar maradiságának a hívei éppen a nő tulajdonképeni hivatásának, a természet rendelése szerint való rendeltetésének a betöltése, a női erkölcs, méltóság fentartása és biztosítása érdekében ellenzik a nőknek a választói joggal való felruházását és küzdenek konok megátalkodottsággal a feminizmus ellen.

De még nem láttam, hallottam, tapasztaltam azt, hogy ezen álláspont hívei – ma még a közvélemény túlnyomó nagy része – valamit tettek volna a nők helyzetének javítása érdekében.

Ellenkezőleg még azt is megakadályozzák a jelen állapotokkal való megelégedésük kényelmes fizikai és lelki állapotában, hogy a pártában maradt vagy özvegységre jutott, tehát a támasz nélkül való magános nők százazzei előtt új életpályák nyíljanak meg a mostani alárendelt jelentőségű és nagyon is korlátolt pályák mellett, hogy a nő fizikai és szellemi munkájának,

egyénisége, tehetsége érvényesítésének és értékesítésének meg legyen a maga korlátlan szabad tere, méltó sikere, eredménye.

Ha jó az a nő dajkának, óvónőnek, orvosnak, tanítónőnek, igazgatónőnek, miért ne lenne alkalmas bírónak, állami, törvényhatósági, községi tisztviselőnek, lelkésznek, – mindennek.

A mindennapi élet százezernyi példát mutat arra, hogy a nő nemcsak az alárendelt munkában, de a magasabb szellemi kvalifikációt kívánó hivatáskörben is megállja a maga helyét.

Attól félnek talán a feminizmus ellenzői, elenségei, hogyha a nő szóhoz jut a zöld asztalnál, a politikában, a parlamentben, hát akkor a férfi-proletáriátus ölt majd aggasztó mérveket? Hát a nő-proletáriátus nincs rettenetes módon elterjedve?

Hát csak a „fönséges élethivatású” nőnek van privilégiuma ahhoz, hogy lekötött, alárendelt helyzetében - akarata, tehetsége, munkája érvényesítésének leküzdhetetlen akadályai miatt – a fertőbe merüljön alá ?

Ne féljenek az antifeministák, a nők szabadságának, a nők választói jogosultságának hazyug frázisokból való ellenzői, nem dül ám össze a világ akkor, ha a nő, – mint oly szépen mondja halhatatlan Madáchunk – „szabaddá lesz, érvényre hozni mind, mi benne van, csak egy parancs kötvén le, – a szeretet!” Nem kell aggódni a miatt, hogy a nők politikai

választójogának a megadása esetére többé nem köttetnek házasságok, nem születnek gyermekek, nem lesz családi élet, éhen halnak a férfiak, – fenekestül felfordul minden.

Nem úgy lesz, de a mostaninál jobban lesz.

Akkor is férjhez mennek a lányok, a nő akkor is a családi életben fogja keresni és megtalálni a maga legszebb hivatását, de legalább a legnehezebb hivatást betöltő nőnek nemcsak kötelességei lesznek, hanem jogai is. Azok a magános nők pedig, akiknek nem adatik meg a házaseset, a családi élet boldogsága, vagy akik a maguk akaratából, a maguk ereje és munkája által a családi élet körén kívül kívánják élethivatásukat betölteni, nem kénytelenek a durva cselédmunka s az alárendelt hivatali foglalkozás, vagy a prostitúció között választani, hanem tehetségük kifejtésével minden állást betölthetnek, ami eddig csak a férfiak számára állt nyitva.

A feminizmus diadalától, a nőkérdés megoldásától várja millió lélek az állam és a társadalom nagy, égető sebeinek a meggyógyítását, a nők helyzetének javítását, a női proletariátus mitigálását, a nők erkölcsi, gazdasági, fizikai, társadalmi érdekeinek a behatóbb, az eredményesebb ellátását, a női munka, a női méltóság fölemelését, tehát az általános emberi haladás és művelődés előbbrevitelét.

Majd ha a nők szavazati joghoz jutnak, akkor talán megváltozik a világ; a közfelfogás,

a közerkölcs nemesebbé, ideálisabbá válik, a gyöngé kizsákmányolása az erősebb által lehetlenné válik, a brutalitás az állami és társadalmi élet egész vonalán végig szelídebb és igazságosabb felfogásnak ad helyet.

Majd ha a nők a parlamentben szóhoz jutnak, akkor talán végre olyan törvények is kikerülnek onnan, amelyek a fehér rabszolgakereskedést, a női munkával s a nők védtelen helyzetével való – most mindennapos – visszaéléseket, uzsorát kiküszöbölik, lehetlenné teszik.

És hiába rázzák fejeiket tekintetes urambátyámék, a mostani úgynevezett osztályparlament kiváltságos tagjai, hiába csúfolódnak a feminizmus eszméivel, hiába teszik a nőkérdés nagy, komoly, főséges eszméit – olcsó és csak a nemesebb érzés nélkül való tömeg tetszésével találkozó viccek tárgyává, – az eszme egyre terjed, egyre hódít s ha ma még csak a kiváltságos intellektuálisuk és a fanatikusok kicsiny táborát tölti el megtörhetetlen hittel, bizalommal és lelkesedéssel, holnap már milliók lelkében kél életre s az egész magyar társadalom akaratává léssen, melynek megvalósítása elől többé kitérni nem lehet.

Mert, mint mondtuk, az egyén, tehát a nő is teljesen szabad, érvényre hozni mind, mi benne van, csak egy parancs kötvén le, – a szeretet!

A FEMINIZMUS IGAZSÁGAI.

A FEMINIZMUS IGAZSÁGAI.

Egy hatalmas, méreteiben egyre jobban terjedő és kialakuló forradalom megy végbe az emberek lelkiéletében, gondolkodásában és a társadalomban.

A modern gazdasági alakulások, szociális küzdelmek, a megélhetés nehézségei, a létért való keserves harcok megteremtették, fölszínre vetették az úgynevezett nőkérdést is, a nő gazdasági, társadalmi és politikai egyenjogúsítására irányuló törekvéseket. Ezeket a törekvéseket, az úgynevezett feminizmust, nem a divat, nem egyesek szeszélye, hiúsága, nagyravágyása dobta bele a köz- és társadalmi élet forrongó árájába, ezeknek az eszméknek, elveknek és aspirációknak ki kellett törniök a lelkek mélységeiből, a küzdő, szenvedő, nyomorgó milliók szívéből, hogy az általános emberi haladás, a civilizáció munkájában fönnakadás, szünet, stagnáció ne álljon be, hogy az emberi nyomorúság enyhíttessék, az általános jólét emelkedése s a közerkölcsök megszélidülése, javulása, nemesbedése bekövetkezzék.

A feminizmus elvei, törekvései és igazságai

az általános emberi haladás céljai, a feminizmus eszközei a civilizáció terjedésére, általánosítására szolgáló eszközök s igazságai az erkölcsi evolúció örök törvényén fölépült igazságok, melyeknek ellenállhatatlan ereje viszi, ragadja magával az emberiséget a magasb tökéletesedés, az erkölcsi, fizikai és materiális haladás, jólét felé. Mert nem rombolja le a feminizmus a mai társadalmi, politikai, gazdasági intézményeket, nem bontja, nem támadja meg a családi életet, az államot, a társadalmat, nem rázza meg ezeknek fundamentumait, ellenkezőleg, a gyermek-, a nőnevelés reformjával, a megváltozott gazdasági és társadalmi viszonyoknak megfelelő módon való átalakításával, a női munka, a női egyéniség érvényesítésével és értékesítésével, női proletariátus mitigálásával, majd megszüntetésével az általános emberi haladás és jólét, a fizikailag, erkölcsileg és gazdaságilag is erősebb, egészségesebb, tehát megelégedettebb és boldogabb generáció megteremtésének a nagy céljait szolgálja.

Átalakul, egészségesebbé válik a nőkérdés megoldásával, a feminizmus érvényesülésével a családi élet. Azt akarjuk, hogy a nő ne maradjon meg mai lekötött, alárendelt szerepében és hatáskörében, ne legyen örökös kiskorúságra kárhóztatva a családban sem. A családi vagyoni kezelése, a jövedelem fölhasználása, a gyermeknevelés, a pályaválasztás stb. kérdéseiben a férfi-

hoz tudásban, műveltségben, munkában, akaratban és egyénisége érvényesítésében fölemelkedett nő – férj és feleség – együtt érezzenek, gondolkodjanak és cselekedjenek; s az élet gondjainak, kötelességeinek, javainak, a tűzhely örömeinek és szomorúságainak a megosztása fűzze össze a család minden tagját, az otthon nyugalmat, békességét és boldogságát megteremtő és föntartó harmóniában.

Dehogy dúlja föl a feminizmus a családi életet, dehogy idézi elő a házasságok csődjét, mint azt úton-útfélen hirdetik, jósolgatják. Hiszen a legszélsőbb feminista irány is elismeri, vallja azt, hogy a nő a családi életben, a feleség és az anya hivatásának betöltésében található föl a maga igazi, a természet örök törvénye szerint való magasztos rendeltetést.

Ám erre a hivatásra, ezen nehéz kötelességek teljesítésére kell őt készíteni. Ne legyen életének legfontosabb lépése a sötétbe való ugrás, melynek konzekvenciáit se megérteni, se elviselni igen sok esetben nem tudja. Ne azért lépjen a lány egy életre szóló frigyre a férfival, mert hogy éppen megkérik a kezét, s a vőlegényjelöltnek ép keze-lába, tűrhető arca, jószabású kabátja és jó állása van, hanem vessen-számot a maga szívével és eszével s azért nyújtsa kezét a férfinak, mert a házastársi kötelességek teljesítésére, az anyaság nehéz hivatásának betöltésére, a család sorsának az intézésére, a gyer-

mekek fölnevelésére, azok sorsának, jövőjének a biztosítására kedvet, tudást, akaratot, tehetséget érez magában s ismeri és megérti jövődöbelijének a jellemét, tulajdonságait, az egyéniségét s az megfelel az ő egyéniségének. És én kérdem az édesanyákat, akarják-e azt, hogy leányaik a mai ferde nevelési irány kiküszöbölése, vagy megváltoztatása mellett gyakorlatibb és a fizikai, gazdasági és etikai életcéloknak, életérdekeknek megfelelőbb nevelésben részesüljenek? Hogy kevesebb fizikát, matematikát, botanikát, poétikát, kémiát, muzsikát, geometriát tanuljanak, hogy a tánc, a toalett, a hódítás művészetének elsajátítása kevesebb időt raboljon el a fiatal életükből s ehelyett nagyobb tért engedjünk az egészségügyi tsm.eretek, a háztartástan, a gyermekgondozás és nevelés tudományának.

S kérdem az édesanyákat, de kérdek minden szülőt, minden egészséges gondolkodású, felvilágosodott embert, hogy akarják-e azt, hogy leányaik előtt is megnyíljanak az összes életpályák, hogy a nőben is meglévő egyéniség, tehetség, akarat, tudás utat törjön magának és érvényesülhessen a lét harcaiban? Akarják-e, hogy a nők százezrei, kiknek nem adatik meg a mód, az alkalom arra, hogy tulajdonképpen hivatásuknak éljenek, hogy a családi életben tölthessék be rendeltetésüket, – a maguk keze munkájával, minden élethivatásban, minden munka-

körben megkereshessék becsületes kenyerüket és biztosíthassák egzisztenciájukat és magukra hagyatva, egyedül állva a világon, ne legyenek kénytelenek lekötöttségük miatt a lelkiületükkel, hajlamaikkal ellenkező munkára vállalkozni, vagy a – marólúg és az erkölcsi elbukás között választani ?

Mert mit látunk, mit tapasztalunk most? Hogy a nő évezredek rabszolgasága, lekötöttsége a női munkát, a női egyéniséget, a női erkölcsöt és méltóságot is lealacsonyítja.

Mikor látom azt, hogy az egyedül álló, magános nők százezrei a gyárakban, üzletekben, ipartelepeken, irodákban, alsóbbrendű hivatalokban, állásokban, pontos, lelkiismeretes kifogástalan munkájukért közelről se tudnak annyit keresni, mint a hasonló foglalkozású férfimunkások, mikor látom azt, hogy száz és ezernyi jobb sorsra érdemes, dolgozni tudó és akaró nő az élet nagy versenyében a rettentő konkurrencia, tülekedés között és a fizikailag erősebb jogának, az ököljognak érvényesülése miatt éppen azéri kénytelen végső kétségbeesésében a ciankáli. vagy az elbukás között választani, mert az életfoglalkozások nagy része és éppen a biztos kenyeret adó munkakörök nagy része zárva var előtte; s mikor látom azt, hogy a nők számára is nyitva álló néhány életpályán igen sok esetben a tehetség, hivatottság és az érdem helyet a női bájakra sandító erkölcstelen protekció érvé-

nyesül és a női tisztesség, tudás, tehetség, a hótisztának álmodott nőideál a sárba taszítatik, – akkor az én lelkem epedve száll a nőszabadság, a női egyenjogúsítás, a feminista eszmék és törekvések régióiba és szívem minden dobbanása a nemes feminizmus eszméinek, közeli diadalának szól.

Tehát, mint mondtuk, a feminizmus a családi életet egészségesebb alapokra fekteti, a magányos életre utalt nő előtt pedig új életpályákat, foglalkozásokat nyit meg, a női munkát, tudást, tehetséget, egyéniséget az őt megillető piedesztálra emeli és így a női proletariátus megszüntetésével, a női munkakörök szaporításával és a női munka értékesítésével a női nem erkölcsi, anyagi és fizikai javai mellett az általános emberi haladás és művelődés nagy céljait is szolgálja.

De e mellett megadja a nőnek az őt megillető helyet, pozíciót a közéletben is. A régi divatcikkből, játékszerből, szerelmi csecsebecséből öntudatos, küzdő és elismert egyéniség válik, melynek munkája tiszteletet és elismerést vív ki magának.

Elöttem nem groteszk látvány, nem olcsó és útszéli viccek, gúny tárgyául kínálkozó jelenéség a nemének nagy javaiért, erkölcsi és gazdasági jólétéért, függetlenségeért küzdő, agitáló asszony, de a megrögzött, az évezredek hazugságokkal, botor előítéletekkel bátran szembe szálló hős, akinek föllépése és küzdelmei minden

nemes érzésű ember elismerését és bámulatát vívják ki.

És hiába gúny, lekicsinyelés, semmibevevés, hiába a régi rend támogatóinak, a „minden úgy van jól, ahogy van”-féle eredeti magyar bölcséleti iskola követőinek, hiába a kényelemszerető, minden változástól, fejlődéstől irtózó maradiaknak minden erőlködése, támadása, hiába a kiváltságos helyzetük ezerféle előnyeit féltőknek, meg a kishitűeknek félelme, üldözése, a feminizmus egyre terjed, egyre hódít és teljes diadala csak rövid időnek kérdése.

A NŐ A CSALÁDBAN.

A NŐ A CSALÁDBAN.

A családi kötelékek meglazulását, a házastársak között való visszavonást, egyenetlenkedést, a sok balvégzetű házasságot, szociális bajaink egy részét nálunk sokan a feminizmusnak, a nő gazdasági, társadalmi s különösen politikai egyenjogúsítására irányuló törekvéseknek tulajdonítják és ezen eszmék hódítását, nagyarányú terjedését tekintve, sokan magának a házasságnak a csőd-jét emlegetik, jósolgatják.

A teljesen emancipált, a politikai jogok gyakorlására, valamennyi élethivatás, foglalkozási kör betöltésére feljogosított, rászabadított nő nem fogja keresni és fölhaladni – mint tette eddig – a családban, a házasságban, a gyermeknevelésben a maga tulajdonképeni, a természet bölcs rendelése szerint való hivatását, hanem eddigi rendeltetési köréből kilépve, belemerül a közélet zajos árába, szennyes küzdelmeibe, kilép a Fórumra, fölveszi a versenyt minden téren a férfival s a – rövidebbet húzza. Nőiességéből kivetkőzve, életcélját eltévesztve, az élet nagy harcában kimerül, elfárad, elpusztul. És az eman-

cipált nő, a küzdő, az egyéniségét, tehetségét, munkáját, akaratát érvényesítő modern asszony nem léssen boldogabb, elégedettebb, mint a régi, igazi hivatásának élő, a családi körben a férj, a gyermekek boldogságát megteremtő, föntartó régi asszony. így a női egyenjogúsítás, a feminizmus ellenségei.

Ezek a tetszetős okoskodások, csak úgy általánosságban odavetve is, igen sok gondolkodó lelket megtevesztenek, a feminizmus ellen hangolnak s az emberek nagy tömegeit megörögzött szokások, előítéletek, évezredek hazugságok (konvencionelle Lüge) föntartására s a női egyenjogúsítás elleni állásfoglalásra indítják.

Százszor és ezerszer megcáfolt állítás az, hogy a nő egyenjogúsítása, politikai jogokkal való felruházása eltéríti őt igazi, eszményi, örök hivatásától, a társadalmi élet alapját, rendjét, a családi életet veszélyezteti, földúlja, romba dönti.

Hiszen a nők legtöbbször édesörömet fölcseréli a fórumon való szereplés, tülekedés olcsó dicsőségét, a magános élet ezer veszedelmét és nyomorúságait, a szellemi és testi munka, kenyérkeresés fáradalmait a csendes családi élet vonzó nyugalmaival, békéjével, a családi tűzhely édes melegével, meghitt örömeivel.

Szavaztassátok meg a világ összes asszonyait, leányait, hogy mit akarnak, óhajtanak inkább: szerepelni, versenyezni a férfikkal, hogy törvényhozók, államférfiak, miniszterek, ügyvé-

dek, orvosok, tanítók, gyári munkások, mosónők, napszámosok, dajkák, cselédek, állás, kereset, kenyér után lóto-futó, munkájukban kiszarolt páriák, üldözöttek, elbukottak, vagy öngyilkosok legyenek, avagy mint boldog hitvesek és családanyák a világtól elvonulva, a családi élet nagy, nemes és boldogító kötelességeinek szenteljék életüket?

A felelet nem lehet kétséges.

Ezer meg millió nő közül ezer meg millió az utóbbit fogja választani.

Csak hogy nem minden nőnek adatik ám mód, alkalom arra, hogy igazi hivatását betölthesse.

Én ellentétben azokkal, akik a feminista eszmék, törekvések mind nagyobb terjedésével a női eszmény, a női hivatás s méltóság rombadóítót siratják, a házasság csődjét hirdetik, – úgy látom, érzem, hogy éppen ezeknek az eszméknek az elterjedése és megvalósítása fogja a női méltóságot, a női erényt, a női hivatást az őt megillető piederstálra fölemelni s a családi életet is megtisztítani, megjavítani, egészségesebb alapokra fektetni.

Mert – hiába minden aggodalom, keserű szkepszis és szentimentális siránkozás – vannak most is, ebben a feminista világban is boldog, megelégedett családok, szerető nők, anyák és hitvesek s gondos nevelésben részesülő boldog gyermekek.

A feminista törekvéseknek köszönhetjük máris azt, hogy a nő a családban nagyobb tekintélynek örvend, a háztartás, a családi vagyon kezelése, a gyermekek nevelése kérdéseiben szóhoz jut és a maga felfogását, akaratát érvényesíti.

Az a modern asszony, aki a fórumon szónokol, agitál neme előhaladása, jogai érdekében, az a feminista asszony a maga nemes elveit, meggyőződését érvényesíti, megvalósítja a családi életben, a maga otthonában is.

Megosztja férjével a gondokat, a kötelességeket, gyermekeit nem az ösztönszerű, majomszeretettel veszi körül, hanem tanulmányozza azok egyéniségét, hajlamait, lelkét és férjével együtt előkészíti gyermekeit modern higiénikus és felvilágosodott nevelési elvei, módszere által, megvédzi őket az élet nagy kötelességeire és harcaira.

A feminista anya leányaiból nem divatbábok, nem csupán fizikai szerelmi és gyermekdajkáló objektumok válnak, hanem önálló egyéniséggel bíró, felvilágosodott, a szívbéli és értelmi tulajdonságok kifejtése által a maguk lábán megállani tudó nők, kik betöltik rendeltetésüket a családi életben éppen úgy, mint azon kívül, ha életviszonyaik nem engedik meg nekik azt, hogy feleségekké és anyákká lehessenek.

Ne féltsétek a családi életet a feminista eszméktől, az egyenjogúsított, az évezredek lekööttségéből, szomorú rabszolgaságából kiemelt

nőtől, mert éppen ellenkezőleg, a feminizmus fogja a családi életet is, a férj-feleség s a gyermekek között való viszonyt megjavítani, a hazugságoktól megtisztítani s az egyenlő jogok és kötelességek elvei szerint egészséges alapokra fektetni.

És nemhogy csődöt mondana a házasság intézménye, de az tökéletesebbé válik, a házasságok statisztikája emelkedést, a válópereké csökkenést fog mutatni a jövőben, mert a felvilágosodott, önálló egyéniségű, jogainak és nemes, nagy kötelességeinek, hivatásának tudatában lévő modern nő sokkal jobban fogja vonzani a férfit a családalapításra, a házasságra, mint a játékszernek tartott, a divatnak, a toalettnek, az élet hívságos örömeinek élő, arra nevelt, tudatlanságban maradt s az élet komoly oldalát nem ismerő, azzal – kötelességeivel – nem törődő asszony.

Hány boldogtalan asszony, – aki elég későn ismerte meg az életet, a házaseslet nagy, nemes és nehéz kötelességeit – hány csalódott, megtört asszony siratja elvesztett boldogságát a miatt, mert tudatlanul, a sötétbe ugorva tette meg életének legfontosabb lépését, – míg hogy ha tehetsége, akarata, egyénisége érvényesítésére alkalma lett volna, ha hitvesi, háztartási, anyai, nevelési kötelességeinek ismeretével s élethivatása iránt való nemes elhatározással lép az oltár elé, akkor feltalálta s betölthette volna rendeltetését férje s gyermekei körében.

A nőkérdés, a feminizmus eszméinek elterjedésével és megvalósításával a nő a családban is elfoglalja azt a helyet, mint a férfival egyenrangú tényező, a mi őt megilleti.

S a hogy a feminizmus fölemeli a nőt a férfihoz, úgy fogja a családi életet is fölemelni, megnemesíteni, megtisztítván azt a női hivatás, a női egyéniség régi s mai lekicsinyléséből, nő lekötöttségéből rátapadt salaktól.

Ezért kívánja a haladás minden barátja a feminizmus eszméinek, törekvéseinek térfoglalását, elterjedését, ezért, a jövő generáció boldogsága érdekében, az erkölcsi igazság, az emberi művelődés, haladás érdekében hiszem és kívánom én az *Ige*, az *Eszme* közeli diadalát.

NŐK AZ ALKOTMÁNYBAN.

NŐK AZ ALKOTMÁNYBAN.

Prohászka Ottokár dr., Székesfehérvár nagy-
nevű püspöke mondta az Országos Pár-
bajellenes Szövetség egyik közgyűlésén a követ-
kező szavakat: „Annak oka, hogy az állam nem
szabályozta erősebb kézzel a párbaj szenvedé-
lyét, az, hogy az államot is, a törvényeket is
férfiak csinálják. Nem kételkedem abban, hogy
sokkal több etika volna törvényeinkben, ha
azokat a nők is alkotnák. Teremtsük meg a jobb
közérzést, a becsületnek tiszteletét és szeretetét,
sőt magát a becsületet és ezzel segítsük a ma-
gyar társadalmat egy fenkölt etikai szociális ál-
lamhoz illő erkölcsi kultúrára.”

A bátor és igaz szavakat a hallgatóság nagy
lelki gyönyörűséggel hallgatta és a fenkölt be-
széd végén meg-megújuló tetszésének és lelke-
sedésének adott hangos kifejezést.

Mit jelentenek, mit tartalmaznak az ékes-
szóló egyházfejedelem ezen gyönyörű, ezen em-
lékezetes szavai?

Azt jelentik, azt foglalják magukban, a mit
a feminizmus évek óta hirdet és amiért évek óta

ernyedetlen kitartással harcol, hogy tudniillik az összes szociális problémákat, a jövő nagy kérdéseit csak úgy és akkor oldhatjuk meg sikeresen, milliók elviselhetetlen nyomorát csak akkor szüntethetjük meg, vagy legalább mitigálhatjuk, az emberiség erkölcsi, fizikai és materiális fejlődését, haladását csak akkor biztosíthatjuk, a társadalom égő sebeit csak akkor gyógyíthatjuk meg, egy szebb, nemesebb, tisztább élelfelfogást csak akkor vihetünk bele a köz-, a társadalmi és a családi életbe, ezek etikáját csak akkor tehetjük emelkedetebbé, nemesebbé, igazabbá, emberibbé, – hogy ha a nőket is bevesszük az alkotmány sáncaiba, hogy ha a nőket is szóhoz, hatáskörhöz juttatjuk ott, ahol a népek, nemzetek sorsának, jövőjének az intézéséről van szó: a parlamentben, a fórumon, a közhivatalokban, az összes életfoglalkozási ágakban.

Arról az előkelő helyről elhangzott szavak, egy római katolikus egyházfejedelem által hirdetett igazságok, a nőknek a törvényhozás munkájába való bevonása érdekében, hatalmas argumentumot szolgáltatnak a feminizmus félreértett, kigunyolt, de minden akadályokon keresztül törő elvei, törekvései és küzdelmei mellett.

Hogyha már egy előkelő egyesületben, túlnyomóan férfihallgatóság előtt egy szociális érzékéről, tevékenységéről és modern gondolkodásáról nevezetes egyháznagy hirdetheti a meggyőződés bátorságával s az ékesszólás ritka

tehetségével köztetszés mellett azt, hogy „sokkal több etika volna törvényeinkben, hogy ha azokat nők is alkotnák” – akkor ezen jelenség látára az emberi haladásnak, a nők politikai, gazdasági és társadalmi felszabadításának, egyenjogúsításának minden hívét az a jóleső érzés és tudat hatja át, hogy a nőkérdés, a feminizmus igazságai nálunk is győzedelmeskednek és érvényesülnek nemsokára.

Hiszen a legelfogultabb, a régi renchez, formákhoz, szokásokhoz és erkölcsökhöz konokul ragaszkodó legkonzervatívabb felfogású embert is gondolkodóba ejtheti az a mérhetetlen szociális nyomorúság, mely nemcsak a nők körében, de az egész emberi társadalomban napnap után jobban terjed s amely a közerkölcsök, a közmorál megrontásával, a fizikai és morális bajok, betegségek ijesztő terjesztésével korrumpálja az egyént, a családot, a társadalmat és magát az államot. Az a brutalitás, mely a nő kiskorúsága, rabszolgasága, lekötöttsége miatt a női lélek érzékenysége iránt érzéketlen férfiak alkotta törvényeinkben, azok végrehajtásában, köz-, társadalmi és családi életünkben megnyilvánul, – az a felfogás, mely a sikert, a bármi áron való érvényesülést s a gyöngé eltiprását, a materiális életjavak elérését és teljes birtokbavételét tekinti a rövid földi élet legfőbb céljának, mely a tömegnyomort privát jótékonykodással akarja megszüntetni, mely a női munka leki-

csinylését, kiuzsorázását, a női erkölcs piacra dobását nem tudja, vagy nem akarja intézményesen, megfelelő törvényalkotásokkal és kormányzati intézkedésekkel megakadályozni, – ez tűzzel vassal kiirtandó; ez a régi rendszer, ez a nőt, a női egyéniséget nem ismerő, vagy félreismerő és alárendelt élethivatást! individuumnak tartó rendszer megérett arra, hogy lomtárba, a régiségek közé helyeztessék és helyébe új életfelfogás, új politikai, társadalmi és gazdasági rend lépjen, mely az emberiséget, az állam valamennyi polgárát, tehát a nőt is belevonja az alkotmányba, az összes politikai és állampolgári alapjogok gyakorlásába s amely az egyéniség, a munka, a tehetség, a becsület, a jellem érvényesülésének szabad utat enged az életfoglalkozások minden ágában, a fórumon, a társadalmi és családi életben egyaránt.

Majd ha a nők is szóhoz jutnak a fórumon, a parlamentben, a közhivatalokban, ha törvényeinkben az a bizonyos nemesebb etikai életfelfogás is helyet, utat tör magának, ha majd nemcsak privát jótékonykodó egyesületek foglalkoznak a párbaj megszüntetésével, az anyák és csecsemők védelmével, a kiskorú gyermekek, leányok munkaerejének kiaknázása körül való embertelen uzsora megszüntetésével, a fehér rabszolgakereskedés kiirtásával, a női erkölcs, méltóság megóvásával, a köz-, társadalmi és családi élet megtisztításával, hanem a női egyéniség,

a női tudás, tehetség, munka, nemes ambíció és a női lélek finomabb, tisztább etikája is érvényesül a törvények meghozatalában és végrehajtásában, akkor fog csak kiderülni, – az egész emberiségre kiható áldásos jótéteményeiben megnyilatkozni a feminizmus elveinek és törekvéseinek helyessége, igazsága, bölcsessége, akkor fogja csak látni a ma még nagy részben elfogult, tamáskodó, fejét rázó közvélemény azt, hogy a feminizmus elvei az általános emberi haladás ügyét szolgálják s hogy azoknak érvényesülése a világosság, a szabadság, az igazság, a haladás diadala a sötétség, a szolgaság, az igazságtalanság, a maradiság fölött, a diadalmas élet, az erkölcsi erő fényes győzelme a halált jelentő tespedés, lelki vakság s a nyers materializmus fölött!

Már virrad s nemsokára megvirrad !

A JÖVŐ ASSZONYA.

A JÖVŐ ASSZONYA.

Nincs nagyon messze az idő, mikor a női egyen jogosítás törekvései diadalt aratnak.

Amikor a nő elfoglalja méltó helyét, betölti az őt megillető hatáskört a családban, a társadalomban, a közéletben.

Átalakul a családi élet. Nemesebbé, tartalmasabbá, igazabbá válik. A feminizmus diadala nemhogy csökkentené, de megszorítja, megnöveli a házasságokat. Többen jutnak majd főköttő alá, mint ma. A jövő asszonyának házassága nem lesz a sötétbe való ugrás, mint azt napjainkban tapasztaljuk.

A feminizmus a női egyéniség kifejlesztésével és érvényesítésével előkészíti a jövő generációt, többek között a házasság nagy és nemese kötelességeinek a megismerésére és becsületes teljesítésére is.

Leányaink megismerik, megtanulják a háztartás és a gyermeknevelés kötelességeit. Megismerik a jogukat és tennivalóikat. – A jövő asszonyai nemcsak az Írás-olvasás tudományát, nemcsak a felsőbb ismereteket sajátítják el, nem-

csak kémiát, kozmetikát, matematikát, geometriát, poétikát, politikát, muzsikát tanulnak, nemcsak a tánc- és illemtan szabályait, a társaságba járás, csevegés, hódítás mesterfogásait fogják megismerni, hanem a sütés, főzés, varrás, házvezetés és gyermekápolás, nevelés modern szabályait, kötelességeit is megtanulják s így a szükséges, a hasznos ismeretekkel, tudással, kötelességérzettel és hivatásuk teljesítésének nemes ambíciójával ellátva, fölfegyverkezve, a családi életet egészségesebbé, vonzóbbá, nemesebbé, tartalmasabbá teszik. Azt megreformálják, egészséges alapokra fektetik.

Ám a jövő asszonya nem az a játékszernek tartott, nem az a szerelmi és gyermeknevelési objektum lesz többé, nem a férj mindenhatóságának, szeszélyeinek alárendelt feleség és anya, kinek a legfontosabb családi, vagyoni jogi kérdésekben hallgatás a helye és néma engedelmesség az egyetlen – joga, hanem a férfival, a férjjel jogokban is teljesen egyenlő, egyenrangú fél, akinek vezető szerepe van a háztartás, a gyermeknevelés, a pályaválasztás, a jövedelem, a családi vagyon felől való rendelkezés minden kérdésében, a házasság összes vonatkozásaiban.

És a hitvesi, az édesanyai kötelességek tudatában levő s azok teljesítésében lelkiismeretesen buzgólkodó nő, ellátva a szükséges ismeretekkel, eltelve a család anyagi, erkölcsi, fizikai érdekei gondozásának a nemes ambíciójával, föl-

emelkedvén intellektuális tekintetben is és jogokban is a férfihoz – sokkal, de sokkal jobban fogja magához vonzani, családalapításra birni a jövő férfigenerációt, mint a mostani, vagy a régi félszeg nevelési rendszer által agyonnevelt, alárendelt, rabszolgasorsban sínylődő, kicsinyes felfogású leánynemzedék, mely se a jövő hivatását, se magát az életet nem ismeri s nem veszi komolyan, mert felületes nevelésben részesült.

A jövő asszonya – ha nincs módja, alkalmja, vagy kedve, hajlama az úgynevezett tulajdonképpeni női, asszonyi, anyai hivatás betöltésére, családi élet alapítására – nem lesz kénytelen. – mint kénytelen napjainkban – a legtöbb esetben a nyomorúság vagy az elbukás és az öngyilkosság között választani. A feminizmus a női méltóság, erkölcs megóvására, a női munka, tehetség, hajlam érvényesülésére és értékesítésére vezet.

A magányos életű nők százezrei fogják tehetségük, hajlamaik kifejlesztése, egyéniségük érvényesítése által munkájukat méltóképpen értékesíteni az intellektuális és materiális életfoglalkozások minden ágában.

Tehát nemcsak cselédek, dajkák, mosónők óvó-tanítónők, betegápolók, napszámosok, gépíróknők, manikűrözök, demimondok, erkölcsi posványban tengődő nyomorultak és – öngyilkosok, de tehetségük, tudásuk, akaratuk és mun-

kájuk révén minden élethivatás körében, minden kereseti ágban keresett, jól megfizetett, megbecsült és megelégedett, boldog asszonyok is lesznek a jövő asszonyai.

És ez az emberi egyéniséget, a nőben is az egyént tisztelő, megbecsülő, fölemelő, felszabadító boldogabb kor maga után vonja az erkölcsök megszelídülését, megnemesedését, kiküszöböli a köz- és társadalmi, úgy a magánélet körében most uralkodó brutalitást; az igazi emberszeretet, a testvériség uralmát, az emberiség morális és materiális haladását fogja biztosítani az egész vonalon.

A jövő asszonya a közéletben, a fórumon is elfoglalja és betölti az őt megillető helyet, hivatását. Akiket hajlamaik, tehetségük, életviszonyaik a közélet terére, a fórumra sodornak, azok az asszonyok ott is becsületet szereznek nemüknek s a női egyéniség, a női erkölcs nemes kultuszában az általános emberi haladás, tökéletesedés, a civilizáció ügyét szolgálják.

Nem rendül ám meg a föld, nem dül ám össze a világ, – de „tovább forog keserű levében” – ha asszonyok vonulnak be a közhivatalokba s a nemzetek parlamentjeibe.

Sok-sok eltemetett tehetség, ész, jellem, lelki nagyság fog feltűnni és érvényesülni a fórumon, ha a nők egyenjogúsítása valóra válik.

Attól se tartsanak, reszkessenek a kishitűek, a konzervatívok, a mai, a régi rend hívei és

fanatikusai, a régi magyar urambátyámféle politikusok és állambölcselek, hogy a politikai jogokkal fölruházott, az „egyenjogositott” asszony letaszítja a férfit a fórumról, s veszedelmbe sodorja a társadalmat. Dehogy bántja, dehogy szorítja le a gyöngye nő az erős, mindenható férfit a közélet teréről. Még csak nem is konkurrál vele abban a nagy tülekedésben, ami az egész világon a hatalomért s a vele járó javakért folyik. A legtöbb nő akkor is, a felszabadítás, az egyenjogúsítás után való boldogabb időkben is a megreformált, megtisztított családi életben keresi és találja föl a maga életcélját, rendeltetését. Az élet magányos útjait járó, egyedülálló nők százezrei pedig a megélhetés nehéz küzdelmeit, „a lét harcát” fogják végigharcolni, hogy a nagy versenyben becsületos munkájukkal magukat föntarthassák.

Azok a kevesek pedig, kiknek szerencsés életviszonyai és hajlamai megengedik azt, hogy a fórumra lépve, részt vegyenek a népek sorsának intézésében, nem a férfiak ellen, de azokkal válllvetve fognak a törvényhozás és kormányzás terén nemcsak specialiter a női nem erkölcsi és anyagi érdekei mellett síkra szállani, hanem általában az emberi haladás, a humanizmus, a testvériség ügyét viszik előre.

A jövő asszonya a családi életben úgy, mint az életfoglalkozások valamennyi ágában, a köz- és a társadalmi életben is az erkölcsi

méltóságának magaslatára fölemelt, az emberi jogainak, egyéniségének szabadságának birtokába helyezett, fölszabadított, megelégedett, boldog asszony leend.

A megvalósított nőideál, a ki sorsa nemcsak a férfinak, de legeslegelső sorban magamagának – a ki ura a maga sorsának.

Cselekszi vala pedig ezt az a sokat ócsárolt, az a félreismert, de erkölcsi igazságai erejében diadalmasan előrenyomuló feminizmus!

A FEMINIZMUS SIKEREI.

A FEMINIZMUS SIKEREI.

A azoknak, a kik a nők politikai, társadalmi és gazdasági egyenjogúsítására irányuló törekvéseknek, a feminizmusnak konok ellenségei, nem elég a nő lekötött helyzetéből, rabszolgaságából eredő szociális bajokra, a fizikai, gazdasági és erkölcsi nyomorúság, züllöttség, dekadencia száz és ezer esetére, terjedésére rámutatnunk, azoknak, az egész konzervatív gondolkodású társadalomnak a feminizmus eddigi sikereit kell föltárni, elősorolni, hogy a kételkedőből hívők, az ellenségből megtérő jóbarátok, segítők, az üldözött pogány Saulusokból lelkes Paulusok, a feminizmus apostolai váljanak.

De hát vannak a feminizmusnak sikerei, a női egyenjogúsításáért megindult hatalmas akciónak és fáradhatatlan, föltartóztathatatlan agitációnak látható, kézzelfogható sikerei?

Vannak bizony, a miket visszacsinálni, meg nem történekké tenni s magát ezt a jogos, igazságos áramlatot elfojtani, az emberi haladás, jólét ezen hatalmas mozgatóját és előmozdítóját eltiporni, megsemmisíteni többé már nem lehet

Már maga az a tény, hogy a feminizmus rámutatott a nő tőrhetetlen helyzetére, a nő kiskorúságának, elnyomatásának a családi életre, a szociális viszonyokra, az egész állami közéletre is kiható veszedelmes következményeire, a köz-erkölcsök sülyedésére, a *női proletariátus*, prostitúció ijesztő terjedésére, a női munka, a női erkölcs, a női méltóság lealacsonyítására, – már a mai társadalmi bajok ezen okainak a feltárása is eredmény, mert a baj, a kór okainak a kutatása és fölismerése rávezette a társadalmakat, az emberi haladás előmozdításán fáradozó elméket a bajok szanálására és megszüntetésére.

Már maga az a tény is, hogy a nőt nem tekintjük többé játékszernek, a rövid földi élet örömeinek előteremtésére és fokozására való csecsebecsének, nem tekintjük csak fizikai szerelmi és fajföntartási objektumnak és matériának, hanem a férfival fizikai, erkölcsi tehetségekben, tudásban, munkában, alkotásban egyenlőrangú félnek, embernek, önálló akarattal, tehetséggel bíró egyéniségnek, s így lassan-lassan a női egyéniség, akarat, hajlam, tudás, tehetség, munka érvényesítésére módot, alkalmat adunk a nőnek is: már ez is a feminizmus érvényesülésének, diadalának a jele és kézzelfogható eredménye.

S hogy nemcsak az ígét hirdetik a feministák, nemcsak tüntetnek, gyüleseznek, szóno-

kolnak, írnak, agitálnak, de cselekszenek is, minden akadályllyal, előítélettel, gúnnyal, kicsinyléssel szembeszállva dolgoznak törekvéseik megvalósításán, annak is látható jelei, kézzelfogható eredményei vannak, nemcsak az úgynevezett műveit külföldön, de nálunk Magyarországon is.

Hiszen nap-nap után látjuk, tapasztaljuk azt, hogy mint foglal tért a női munka, a női egyéniség a legkülönbözőbb élethivatásokban, foglalkozási ágakban, napról-napra emelkedik az önálló kereső nők száma, s ezzel egyre csökken_a munka, kenyér, megfelelő foglalkozás hiányában elbukott, elesett s az öngyilkos nőknek eddigelé bizony megdöbbentő nagy száma is. Minden új élethivatás, minden új foglalkozási ág, mely a nők számára is megnyílik, melyeket a nőknek is hozzáférhetőkké teszen a feminizmus, valóságos aziluma az egyedül álló, a munkára, alkotásra erőt, hivatást és elhatározást érző nőknek, a kik azelőtt, a feminizmus föltámadása és küzdelmei előtt végső kétségbeesésükben a durva, alárendelt munka, vagy az elbukás és a marólúg között választhattak. És nemcsak a magánhivatalnokok státusában foglal el ma már tisztos pozíciót a nő, hanem a közhivatalokban is kezd tért foglalni, érvényesülni, s elismerést, tiszteletet szerez szorgalmas, pontos, becsületes, kitartó munkájával, hivatottságával, megbízhatóságával, tanulékonyságával a

női tudásnak, tehetségnek, a női jellemnek, méltóságnak és igazolja, legitimálja a feminizmust. Avagy nem a feminista törekvések sikere-e az, hogy a nők már a közigazgatásban, a gyermekvédelmi igazgatásban is helyet foglalnak, hogy a női kereskedelmi ismeretek fejlesztése végett már felsőbb női kereskedelmi tanintézet is fönnáll és működik, s nem-e a feminista agitáció vetette-e fölszínre a modern, az észszerűbb gyermekgondozási és nevelési eszméket és törekvéseket, s nem a feminizmus juttatta-e szóhoz, befolyáshoz a nőt a családban, a társadalomban és a közéletben oly mértékben, a milyenről még csak egy-két decennium előtt nem is álmodtunk? Nem a feminizmus agitációjának köszönhetjük-e azt is, hogy országunk egyik legnagyobb szégyene, gyalázata, a magyar fehérrabszolgakereskedés, a Hungara-kivitel, miről a távol Ázsiában, Afrikában és Amerikában is ismert, hírhedt és bizonyos „börzei” körökben kedvelt vala Magyarország, – mondom – nem a feminizmus, a magyar feministák vádjainak, panaszainak, jajkiáltásainak és erélyes, kitartó munkájának köszönhető-e, hogy ez a rettentő emberkereskedés, ez a magyar leány-export szünőfélben van s a büntetőtvények s a büntető hatóságok kérlelhetetlen szigorral sújtanak le a női becsület, a női erkölcs, tisztesség meggyalázóira, a kerítőkre, a leánykereskedőkre, és nem a feminizmus hatása nyilvánul-e

abban is, nem a nő érdekeinek az eddiginél erélyesebb és hatályosabb propagálása és megvédése okozta-e azt is, hogy a prostitúció aggasztó terjedésének a fővárosban és a vidéken is gátat szabunk s úton-útfélen, világos nappal ma már nem inzultálják az emberi bőrbe bújó vadállatok, az aszfalt becstelen lovagjai a magányos nőt, a dolgai után, munkája után menő, az önállóan kereső nők és leányok százait és ezreit!

Vannak, tagadhatatlanul vannak már kézzelfogható eredményei, gyönyörű sikerei a feminizmusnak, melyek a nő egyenjogúsítására irányuló törekvések erkölcsi igazságait, létjogosultságát igazolják és a teljes politikai, gazdasági és társadalmi egyenjogúsítás a közeljövőben igazolni, legimitálni fogja ezt a hatalmas arányokban terjedő mozgalmat, magát a feminizmust is!

AZ ANYA JOGA.

AZ ANYA JOGA.

Mi magyarok lovagias nemzet hírében állunk. Azt is mondják rólunk, hogy szabadságszerető nép, az emberi javak, alapjogok, az egyéni lelkiismereti szabadság elszánt védői vagyunk s különösen a gyöngéd nem, az emberiség szebbik és jobbik fele iránt páratlan gyöngédséggel, lovagiassággal viseltetünk. A bátor, szabadságszerető, lovagias magyar nemzet címét és jellegét viseljük büszkén és boldogan, – egyéni, társadalmi, politikai vergődéseink, nyomorúságaink közepette.

Hát mindaz igaz, hogy tiszteljük a nőt, hódolattal vagyunk eltelve a női nem bájai, az asszonyi szépség, jóság, kedvesség iránt, szeretjük az asszonyt a konyhán, a gyermekszobában, a szalonban, bálban, koncerteken úgymint a varrógép, az Írógép mellett, a réten, a tarlón, a nagyvárosi korzón, a világhíres fürdőhelyeken s a hatóságilag engedélyezett szerelem csarnokaiban, – mindenütt, de hogy a női nem iránt való hódolatunknak, rajongásunknak a női nem javára, előnyére, előhala-

dására szolgáló gyakorlati cselekedetekben, jogokban is kifejezést adtunk volna, azt tagadnunk kell. Állításom igazolására íme néhány példa, néhány eset.

Van egy régi törvényünk, a gyámságról és gondnokságról szóló 1877. évi XX. törvénycikk. Elég ennek a nőket, anyákat érdeklő föltűnőbb rendelkezéseit röviden idéznem, hogy fentebb felhozott állításomat megvilágítsam.

Az apai hatalom gyakorlatában lévő apa az édesanya kizárásával gyámot nevezhet ki kiskorú gyermekei számára. Ha ezt nem teszi, az anyát legalább a vagyonkezelésből kizárhatja.

Az anyának, a feleségnek nincs meg ez a joga a férjjel szemben. A nő, ha másodszor férjhez megy, első házasságból való gyermekei vagyonát csak évi számadás mellett kezelheti. A férfi, ha tízszer nősül, egyszer sem tartozik ezt cselekedni. Legalább a törvény ezt expressis verbis nem kívánja.

Tovább. Nők, az anya, az örökbefogadó anya s házastárs kivételével, gyámságot és gondnokságot nem viselhetnek. Miért ? Mert a törvény úgy rendeli. S miért rendeli ekként? Mert mi törvényeinkben is, mint társadalmi s magánéletünkben, igen nagy tisztelői vagyunk az asszonyi nemnek !

Ebben a mindennapi életre olyan óriási vonatkozással lévő nagyfontosságú törvényben

a nő, az anya jogai a gyermekek, a család materiális ügyeit, tehát egzisztenciáját illetőleg valósággal konfiskálva vannak a férj, az apa, a férfi jogai, óriási hatásköre korlátlan, rendelkezési jogai javára. Ezek a rendelkezések alkalmasak a legjámborabb intenció mellett – amint azt a gyakorlati élet, a tapasztalás bizonyítja is – a családi élet a házastársak között való béke, harmónia megrontására, viszályok, egyenetlenkedések előidézésére, az anyai hivatás betöltésének a megnehezítésére s végeredményben a családi élet korrumpálására s a gyermekek anyagi, erkölcsi érdekeinek, javainak az elhanyagolására.

Másik példa.

Az állam ott, ahol a kiskorú, az apró nevetlen árvák istápolására, gondozására szükséges eszközökkel a minden segítség, támasz, vagyon, keresetnélkül hátrahagyott özvegy édesanya nem rendelkezik, segítő karjával megjelenik s oltalmába veszi az elhagyott gyermekeket. De hogyan cselekszi ezt? Bocsánat a kifejezésért, de – brutálisan. Leszakítja a gyermeket az édesanya kebeléről. Van egy – nem tudom mikor kelt – belügyminiszteri rendelet, mely megtiltja azt, hogy az elhagyottá nyilvánított gyermekek az anyánál, az anyai gondozásban meghagyassanak.

Házasságon kívül született gyermekeknél talán némileg érthető ez a rendelkezés, itt a legtöbb anya

úgyse igen törődik, nem törődhetik gyermekével, nem tud, vagy nem akar arról gondoskodni. S ha gyermekét nála hagyják s érte neki havonkint fizetnek, hát ez a házasságon kívüli születések statisztikáját jóval föllendítené.”

De hogy mi jogon szakítja le az állam az általa elhagyottá nyilvánított, mert kereső nélkül maradt törvényes gyermeket a hibáján kívül nyomorúságos helyzetbe jutott, keresetképtelen édesanya kebeléről, ahelyett, hogy azt a törvényes gyermekéhez ragaszkodó anyát segítené, azt megérteni nem lehet.

Tudok számtalan esetet, mikor az ilyen – egykor jobb napokat látott s özvegyen maradt – koldusszegény anya a legnagyobb nyomornak, nélkülözésnek tette s teszi ki magát, sem-hogy gyermekétől megváljon. Az édesanya e szent és örök jogát attól elvenni nem szabad. És mégis ezt cselekszi az állam. Hát az anyaság védelmére eddig micsoda intézkedéseket tettünk? Gondoskodtunk-e arról, hogy szegény, családjukat a maguk két keze munkájával fönn-tartó anyák akkor, mikor a természet rendelése szerint való hivatásuk betöltése állapotába jutnak, mikor a kényszerű nehéz munkával a tulajdon életüket s a szívük alatt lévő magzatukét teszik ki a veszedelmeknek, hogy az ilyen anyák, ilyen állapotban megfelelő támogatásban részesüljenek, hogy tartózkodjanak minden munkától s csak teljes felgyógyulásuk után lássanak hozzá

újra a kenyérkeresethez? Semmit se tettünk az anyaság védelmére, a megelőző gyermekvédelemre nem gondoltunk s emiatt száz meg ezer szegény anya pusztul el idő előtt, vagy olyan gyermekeket hoz a világra, akik csak a falusi s a nagyvárosi temetők apró sírhalmait szaporítják.

A nő, az anya jogát csak frázisokban ismerjük, tiszteljük, de a gyakorlatban, törvényeinkben nem. S hogy ez a tarthatatlan, ez az emberi haladást megakasztó, a civilizációra szégyenletes helyzet megváltozzék – ezért hiszem én, ezért várom és kívánom én a feminizmus közeli diadalát!

A NŐKÉRDÉS MAGYARORSZÁGON.

A NŐKÉRDES MAGYARORSZÁGON.

Miben áll a nőkérdés, mik az úgynevezett, Ma sokat emlegetett, a félreismert, félremagyarázott, kigúnyolt feminizmusnak a céljai, törekvései, megbontják-e ezek a tanok, elvek az állami és társadalmi rendet, földülják-e a családi életet, alkotás, javítás helyett rombolnak-e, az általános jólét előmozdítása helyett az elégedetlenséget, a kielégíthetetlen életcélok iránt való törekvéseket mozdítják-e elő, javítanak-e a nő mai helyzetén,; megszüntetik-e a női proletariátust, a nő gazdasági, társadalmi inferioritását,

– avagy csak a divatot, a női hiúságot, szereplési, föltünési ambíciók kielégítését szolgálják,

– frázisok-e, üres jelszavak-e a feminizmus kérdései, elvei és törekvései, vagy nagy, megdönthetetlen igazságok, az emberi haladás, az általános jólét szolgálatában álló törekvések, – mindezek a kérdések méltók minden jóézésű, minden gondolkodó lélek érdeklődésére.

Ma már nálunk Magyarországon se gondolkodik úgy a nőkérdésről a művelt közvélemény, mint csak egynéhány évvel ezelőtt is vélekedett

a legtöbb ember, hogy tudniillik a feminizmus azt akarja, hogy – bocsánat a triviális hasonlatért – a férfiak szoknyában járjanak, a nők pedig nadrágot hordjanak. Mert a nőkérdésről, a feminizmusról ilyenforma igazán magyar urambátyámos felfogás volt elterjedve mindeztideig Magyarországon. Az tudniillik, hogy az asszonyok, a feministák nem akarnak mást, mint hogy a mit eddig a férfiak végeztek a közéletben, a társadalomban, a vezető, irányító munkát a törvények meghozatalában és végrehajtásában, azt ezután az asszonyok csinálják. A mivel azután ki van mondva a halálos szentencia az állami és társadalmi rend, a családi élet fönntartása – az egész világ fölött.

Ezeken a tévelygéseken azonban már tul vagyunk s nálunk is elismerik a feminizmusnak bizonyos határok között való létjogosultságát.

A nő gazdasági, társadalmi és politikai egyenjogúsítására irányuló törekvéseket a modern gazdasági és társadalmi mozgalmak, harcok teremtették meg.

A Hobbes elve, definíciója, igazsága – homo homini lupus, a bellum omnium contra omnes a mi korunkra is áll, sőt a mi korunkban mutatkozik igazán a maga élességében, brutalitásában. A lét nagy harcában az győz, az marad fölül, az érvényesül és boldogul, a ki egyéniségének, munkájának, tehetségének érvényesítésében és értékesítésében minden

akadályt elhárít az útból s megszerzi magának tanulás, tudás, munka és ezek felhasználása által a neki megfelelő pozíciót, élethivatási kört; aki pedig gyöngöng arra, hogy a nagy túlekedésben részt vegyen, akit tehetsége, munkája értékesítésétől, egyénisége kifejlesztésétől elzárnak, mint mai állami és társadalmi berendezkedésünk elzárja a nőt, az lemarad a boldogulás útjáról és vagy hozzátartozói kegyelmére szorul, vagy a neki meg nem felelő foglalkozásban sorvasztja el rövid kis földi életét, vagy pedig a humanizmus, a civilizáció, a közmorál nagyobb dicsőségére elbukik s mint a társadalom száműzöttje éli le fizikailag és moraliter is nyomorult életét, hacsak a legegyszerűbb megoldási módot és eszközt, – a marólúgot nem választja a lét és nem lét problémájának a megoldására.

Igaz, minden feminista elismeri azt, a mit a nőkérdés, a nőmozgalom ellenségei unostalan hangoztatnak, hogy a nő a természet rendelése szerint a családi életre van predestinálva. Amint ezen igazi hivatási köréből kilép, – mondja az ellentábor –, elveszti nőiességét, lelkének finom zománcát, egyéniségének báját és hivatásával ellenkező pályán, körben élve, mozogva, terhére, kárára van magának is, a társadalomnak is. Mert békességet, nyugalmat, boldogságot, megelégedést a családi élet körén kívül nem talál.

Igen ám, de hát úgy van megteremtve a világ, úgy van berendezkedve az emberiség,

hogy minden nő megtalálhatja a szíve, a kedve, a hajlamai szerint a családi életben a maga rendeltetését ? Ha igen, akkor én is azt mondom a feminizmusról, meg a feministákról, hogy „igni ferroque extirpentur.” De hát az a sok százezer meg millió nő, aki életviszonyai miatt, aki egyénisége, hajlamai ellenére nem akar a családi élet körében megmaradni, aki nem juthat főkötő alá, az mit csináljon?

– Hát legyen cseléd, dajka, mosónő, nap-számos, tanítónő, gyárimunkásnő, írnok, virág-árus, vagy perdita! – Úgy-e, gyönyörű morál, gyönyörű elv, az emberi szabadságot, az egyéniséget, a nőben is tiszteletreméltó individualitást meggyalázó cinikus elmélet ez, ami a gyakorlat is, a mindennapi élet.

Nem, „az egyén, tehát a nő is szabad, érvényre hozni mind, mi benne van!” A feminizmus az emberi haladás ügyét szolgálja. A női egyéniség, a munka érvényesítésével a női proletariátus megszüntetésével, a prostitúció irtásával, a női bájakra alapított protekció üldözésével, az állampolgári alap és politikai jogoknak a nőkre való kiterjesztésével, az emberi egyenlőség elvének az érvényre juttatásával, a családi élet megtisztításával, a gyermeknevelés korszerű reformjával nemcsak a női nem nagy javait, fizikai, etikai és materiális érdekeit szolgálja, hanem az egész emberiség jólétének, boldogulásának, a civilizációnak ügyét és céljait is.

S hogy ennek a célnak az elérésére elsősorban a politikai jogok kiterjesztésének, a nő politikai egyenjogúsításának a kérdését helyezi előtérbe, az csak természetes. Hiszen addig, amíg a nőkről a nők megkérdezése és meghallgatása, hozzászólása és közreműködése nélkül hozunk törvényeket s azokat nélkülük hajtjuk végre, addig nem remélhető a feminizmus nagy és nemes törekvéseinek a teljes diadala.

És a mint hogy nálunk is terjed a feminizmus s egyre szélesebb társadalmi rétegeket nyer meg a maga elvei és törekvései számára, remélhető, hogy a nők politikai egyenjogúsításának a kérdése sem marad sokáig megoldatlan probléma.

A magyar nőmozgalomnak máris vannak látható, kézzel fogható eredménye. Az egész gyermekvédelmi akciónak társadalmi részét a nők oldották meg. Az anyaság védelme, a gyermek- és nőnevelés reformja, a nőmozgásabb iskoláztatásának, ipari, kereskedelmi, gazdasági téren való kiképeztetésének és alkalmaztatásának, a nőtisztviselők s női munkások fizetési és bérviszonyainak a javítása, az erkölcsrendészet terén, a fehér rabszolgakereskedés ellen való törvényhozási, kormányzati és társadalmi intézkedések és intézmények, általában a nők érdekeivel foglalkozó társadalmi erők egyesítése és a nőkérdés nagy igazságai mellett egy hatalmas közvélemény megteremtése, oly ered-

mények, melyek örömmel s a jövő iránt való legszebb reményekkel töltik el a feminizmus egyre növekvő táborába sorakozók lelkeit s a mely látható eredmények azt is dokumentálják, hogy nálunk is megvan a fogékonyság a kor üdvös eszméi, szociális kérdései és áramlatai appreciálására és befogadására s egyúttal megdöntik ellenségeink azon állítását, azon lekicsinylő, megvető hiedelmét vagy ráfogását hogy Magyarország – Ázsiában van.

A CSALÁD ÉS A FEMINIZMUS.

A CSALÁD ÉS A FEMINIZMUS.

A feminista törekvéseknek, a nők politikai, gazdasági és társadalmi egyenjogúsításának ellenségei egyebek között a családot, a családi élet békéjét, a gyermeknevelést féltik különösen a nőkérdés megoldásától, a feminizmus diadalától, érvényesülésétől.

Azt állítják és ezzel igen sok felületes gondolkodású lelket megtévesztenek s megnyernek – az antifeministák, hogy ha kellő politikai jogokhoz jut, hogy ha minden életpálya megnyílik előtte, akkor a családi élet eddigi harmóniáját diszharmónia váltja föl, a béke helyett visszavonás, civakodás, egyenetlenség üt tanyát a családban, a gyermeknevelés szent ügye másodrangú kérdéssé válik, elhanyagolják, mert: a legtöbb nő, a legtöbb családanya tulajdonképpen hivatása helyett politizál, korteskedik, gyülesezik s a fórum zaja, lármája, tülekedése, szenvedélyei utat találnak, behatolnak a családi élet szentélyébe s azt hamarosan földülják.

Ezek ugyan általánosságban hangoztatott állítások, melyek vádként, szemrehányásként ko-

moly memento gyanánt hangzanak a feminizmus egyre terjedő eszméi, egyre szaporodó híveinek tábora felé, ezek csupán hipotézisek, de azért érdemes azokkal szembeszállani.

Az aggódókat megnyugtathatjuk, a kétségbeesőket megvigasztalhatjuk, a haragvó, mennydörgő antifeministákat lecsillapíthatjuk, a családi élet békéjének, intenzivitásának, gyönyörű harmóniájának, a gyermeknevelés szent ügyének lelkes híveit biztosíthatjuk, hogy aggodalmuk alap nélkül való, félelmük fölösleges, föltevésük nem fognak bekövetkezni.

A nők legtöbbször, legnagyobb kontingense, úgy mint ma, a nők egyenjogúsításának megvalósítása esetén is a házasságban, a családi élet boldogságában, a gyermeknevelésben, a boldogító és boldog szerelemben találja föl a maga élethivatását s ott tölti be a természet rendelése szerint való, Istennek és embereknek tetsző rendeltetését.

És ha foglalkozik is a közélet kérdéseivel, a politikával, a társadalmi eszmékkal, elméletekkel és törekvésekkel az egyenjogúsított nő, mint hitves és családanya, csak a maga értékét, egyéniségét fejleszti és emeli ezzel férjével, családjával s a társadalommal szemben. Ahol megvan a családi élet boldogságához és intenzivitásához szükséges harmónia férfi és nő, férj és feleség, anya és gyermekek között ma, ott – s a legtöbb boldog családban – meglesz az a

jövőben is, meglesz akkor is, ha a nő, a hitves, az anya nemcsak a konyhában, a gyermekszobában jut szóhoz, hanem ismeret, értelem, jellem, akarat, szóval egyéniség tekintetében fölemelkedik a férfihez, a férjhez s annak egyéniségét – mint feleség – igazán kiegészíti. Sőt a férfi, a férj közéleti működésére, hivatali munkásságára, társadalmi szereplésére csak nemesítő, átalakító, fölemelő hatással lehet és lesz a feleségnek befolyása, ha minden lépésében, minden cselekedetében az őt megértő, támogató, a vele együtt érző nő mellette áll, őt segíti, támogatja, vigasztalja, fölemeli.

A nő méltóságát, önérzetét viszont emeli, erősíti az, ha neki nemcsak a legnehezebb és alárendelt szerep jut a családi életben, férjével és gyermekeivel szemben, hanem igenis egyenlő jogokat gyakorol nehéz kötelességek súlya alatt a férjével. Ha a gyermeknevelés, a pályaválasztás, a vagyonkezelés dolgában nemcsak kérhet, könyöröghet, de rendelkezhetik is a nő, a feleség, az anya, ha családi életben épp úgy, mint a közéletben a nagy, nemes és nehéz kötelességek mellett jogokhoz is jut a nő, akkor a férfi, a legtöbb férj több tisztelettel bánik az asszonnyal s közös megegyezéssel, megértéssel és elhatározással nagyobb gond fordítanak a családi vagyon kezelésére, fölhasználására s a gyermekek nevelésére.

Hiszen a mostani viszonyok között is, a nő

mai lekötöttsége mellett is művelt családokban, egymást megértő s egymással együtt érző, tehát boldog házastársak között nemcsak beleszólást enged a férj feleségének a családi élet minden nagy és jelentéktelen kérdésébe, ügyeibe, hanem tért enged a hitves akaratának az érvényesülésére is. Sőt a legtöbb művelt családban még a mostani fejetetejére állított ideges korszakban is – közös megértéssel és elhatározással jár el minden dolgában a férj és az asszony.

Én az antifeministákkal ellentétben éppen a családi élet békéjének, a jövő generáció egészséges fejlődésének, a családi tűzhely harmóniájának a biztosítása, az állandósítása érdekében tartom szükségesnek és elkerülhetetlennek a nőkérdés megoldását, a nők egyenjogúsításának a megvalósítását, vagyis a feminizmus érvényesülését. Azoknak a millióknak pedig, a nők egy igen nagy kontingensének az érdekében, kik életviszonyaik, hajlamaik, egyéniségük miatt nem találhatják föl hivatásukat, életcéljukat, boldogságukat a családi életben, mint feleségek, mint anyák, azoknak az érdekében, az emberi haladás érdekében, kívánatosnak tartom a nők gazdasági, politikai egyenjogúságának a megvalósítását, mert csak ezáltal emelhetjük a női munka megbecsülését, a női egyéniség, a női méltóság tiszteletét, érvényesülését, csak ezáltal vethetünk gátat a női proletariátus ijesztő terjedésének, a prostitúció és erkölcstelenség em-

berpusztító rombolásainak s csak ezáltal fektethetjük a jövő társadalmat s az állami életet egészségesebb s fejlődést biztosító alapokra.

Ha a családi életben vannak bajok, ha unalom, elhagyottság, s ezzel együttjáró elégedetlenség s a kísértések ördöge veszi körül a modern nőt, a magára hagyott, elmaradt, játékszernek, szerelmi és gyermeknevelési objektumnak tartott nőt a családban is, ennek oka nem más, mint a női egyéniség érvényesülésének elnyomása, a nő családi, gazdasági, társadalmi s politikai lekötöttsége, mondhatnánk rabszolgasága.

Ezt az évezredek rabszolgaságot szünteti meg, régi, meggyökeresedett igazságtalanságot s hazugságot dönt meg a feminizmus, melynek közeli diadalát a felszabadulás érzésével fogja köszönteni az emberi haladásnak, a szabadságnak minden barátja.

NŐK A KÖZIGAZGATÁSBAN.

NŐK A KÖZIGAZGATÁSBAN.

A nőkérdés megoldása nálunk is, egyebütt is a civilizált országokban általában a nőnek aktív és passzív választói jogosultságán fordul meg. Ezért küzdenek bámulatraméltó szívóssággal, kitartással és az eredmény minden reményességével az angol suffragettek s a bátorságban, kitartásban mindjárt utánuk következő magyar feministák is.

Hiszen ha a nőnek megadják az állampolgári politikai jogok legfontosabbikát, az országgyűlési képviselőválasztói jogot, akkor megvan adva nekik a mód, az eszköz arra, hogy a nők egyenjogúsításának, a női egyéniség érvényesülésének kérdésébe a nők is beleszóljanak s összes emberi és polgári alap- (szabadság) jogaikat is kivívják, megszerezzék s ezzel egy évezredes rabszolgaságot megszüntessenek.

Míg azonban mi, magyar feministák ügyünk igazságának tudatában törhetetlen hittel, lelkesedéssel és kitartással hangoztatjuk a megváltó jelszót: Választójogot a nőknek, s ezért küzdve, minden akadálylyal csüggedetlenül szembeszál-

lunk, addig talán észre se igen vesszük, figyelemre se igen méltatjuk azt, hogy bizonyos választójoga már régóta megvan nálunk a nőnek s hogy ezen jog gyakorlatában helyet kérhet, követelhet és foglalhat a nő. a megyei közigazgatásban is, amint ezt egy élő törvény rendelkezései megengedik, előírják.

Ugyanis a községekről szóló 1886. évi XXII-ik törvénycikk értelmében a községi képviselőtestületben nemcsak férfiak, hanem özvegy, elvált nők és nagykorú hajadonok is helyet foglalhatnak a községben fekvő ingatlanai után fizetett adójuk alapján, mint virilisták. – Igaz, hogy ezen jogukat nem személyesen, hanem férfiképviselő meghatalmazott útján gyakorolhatják, de ha ezen jogaikat, bár közvetve is tényleg gyakorolnák, akkor a községi életben, a községi közigazgatásban – s mert ez szoros nexusban áll a törvényhatósági s az állami igazgatással is, – tehát az egész magyar közigazgatásban vihetnének szerepet és érvényesíthetnék gyakorlatilag is egyben-másban a feminizmus elveit és törekvéseit.

De menjünk tovább. Ugyanazon törvény értelmében a községi képviselőtestület választott tagjait a községi választók választják. Választójogot pedig (cselekvő községi választójog) a nők is gyakorolhatnak, ha saját vagyonuk vagy jövedelmük után a községben két év óta állami adót fizetnek. Tehát – bár szintén közvetve –

az ilyen községi választói joggal bíró nőnek szava van akkor, mikor a községi képviselőtestület felerészét választják. Vagyis olyan képviselőkre adhatja az ilyen jogot gyakorló nő a maga szavazatát, (és pedig annyi községben, városban, amennyiben vagyona után adózik), akik rokonszenveznek a nő egyenjogúsításának nagy eszméjével és akik a községi életben, a községi közigazgatásban támogatják a nők javára szolgáló ideákat, törekvéseket, intézményeket. (Árvaügy, gyermekvédelem, közegészség, betegápolás, iskola, óvodaügy, szegényügy stb.) Még tovább menve nem tartjuk lehetetlenségnek, sőt a törvény rendelkezéseivel teljesen összeférőnek a nőknek községi képviselőkké és elöljárókká, tehát a községi élet, adminisztráció vezetőivé való megválasztását is. Ugyanis a törvény szerint községi képviselővé választható kis- és nagyközségekben minden 24 éves, nagykorú községi választó. Ha tehát a nő községi választó lehet, aminthogy vagyona, jövedelme után fizetett állami adója alapján lehet, akkor községi képviselővé is megválasztható. S miután a törvény szerint elöljáróvá választható minden 24 éves, teljeskorú állampolgár, aki községi választó, – úgy a nő is lehet, ha községi választói joga van – községi elöljáró. Annyival is inkább, mert míg a törvény *expressis verbis* kimondja, hogy a nőnek is van ingatlan utáni adója alapján úgy virilis-, mint községi választói joga, –

addig a községi előljárósági tisztból kizáró okok között egyáltalán nincs megmondva, hogy nő, aki községi választó, ne lehessen községi előljáró. S mert manapság már a kevés életpálya között, mi a nők számára nyitva áll, ott van az orvosi pálya, nem ütközik semmi törvényes akadályba az, hogy a nők községi és körorvosokká, és egyéb vezető községi előljárósági állásokra megválasztassanak. S ha egyszer a községi igazgatásban az említettük élő törvény alapján elfoglalja a nő is az őt megillető helyeket, gyakorolja addig csak papiroson levő jogait, akkor lassankint tért foglal majd egyéb hivatali pályákon is és érvényesül a női egyéniség, munka; s elveink, a női egyenjogúsítás eszméi gyakorlatilag is diadalmaskodnak. Meg kell kezdeni a cselekvést, nem kell félni gúnytól, lekicsinyléstől, amiben minden nagy eszmének, az összes erkölcsi igazságoknak bő része van, míg elérjük célunkat, el kell foglalni a nőnek az őt megillető helyet egyelőre a községi igazgatásban.

Ismételjük, a nőt is megillető községi választójog a vagyoni képesítésen alapszik, a cenzuson épült föl, vagyis föltétele a nő által birt ingatlan, mely után a tulajdonos adózik. De hát ez alapon, mint azt kimutattuk, a nő képvisel tetheti magát a képviselőtestület virilis tagjai között, választhat községi képviselőket, sőt, a törvény rendelkezései szerint lehet választott képviselő és községi előljáró is.

Ügyünket nagyon előmozdítaná, ha szer-
vezkednének azok a nők, kiket ez a jog meg-
illet és megmutatná ők is, egyelőre a községi
közigazgatás terén való működésükkel azt, hogy
méltók az állampolgári jogegyenlőség elve alap-
ján a politikai jogok, tehát a képviselőválasztói
jog élvezetére és gyakorlására is. Minden esz-
közt és módot meg kell ragadnunk eszméink
megvalósítására, törekvéseink érvényesítésére,
mert ügyünk az általános emberi haladás, fel-
világosodás, jólét, szabadság ügye, ügyünk
maga az – igazság!

EGY ANYÁNAK.

EGY ANYÁNAK.

I.

Értem skrupulusait, a mikről levelében szól, asszonyom. Tanácsot adni ebben a nagy, nehéz, kényes kérdésben, a gyermekek úgynevezett felvilágosítása kérdésében, nagyon nehéz és kockázatos dolog. Az ön lelkét, asszonyom, kissé megzavarták, harmóniájából kikökkentették azok a könyvek és olvasmányok, melyek a feminizmus törekvéseiről szólnak, s a melyek között különösen megragadta az ön figyelmét egy nagy probléma, a gyermekek sexuális életének, fejlődésének, felvilágosításának kérdése. És most, mikor a maga bájos gyermekei abba a kritikus korba jutnak, amelyben erről a kérdésről tájékozásra, útmutatásra van szükségük, tanácsot kér tőlem, asszonyom, hogy mitévő legyen. Bevezesse-e őket a lét misztériumaiba és hogyan, vagy pedig mindent elkövessen, hogy a serdülő gyermek figyelme ettől a dologtól teljesen távol maradjon, s az idő, a természet, maga az Élet oldja meg a problémát. Az első lehetőség vagy

feladat a szebb és nehezebb, talán a jobbik is, mindenesetre modern, a másik feladat vagy álláspont a kényelmesebb.

Én nem csinállok abból titkot, hogy testestől-lelkestől feminista vagyok. Az én jogérzetem, az én igazságszeretetem szinte hangosan követeli azt, hogy a nő társadalmi, gazdasági és politikai, vagy közjogi lekötöttségének, kiskorúságának, évezredes rabszolgaságának végrevalahára véget vessünk, s a nőben is elismerve, tisztelve az egyéniséget, annak, az egyéni akarat, tehetség, munka érvényesülésének utat nyisunk. Azonban az én falusi eszemmel nem tudom felérni és belátni azt, hogy mi szükség van a gyermekek úgynevezett nemi felvilágosítására. Vagy ha már szükség van arra, hát mii módon történjék az?

Persze, a magam kis világára gondolok.

Falusi gyerek vagyok; olyan családi körben nevelkedtem, melyet egyszerűség, természetesség, a családtagoknak egymás iránt való szeretete hatott át. Ott, abban a nádfedeles kúriában csak jót, szépet láttam, hallottam, olvastam, - - családi perpatvar, gyűlölködés, a szülők között való feleselgetés, gorombáskodás, s a gyermekek között való irigység, árulkodás, férji, apai brutalitások, hitvesi, anyai szenvedések, könyvek, gyermekek elhanyagolása, cselédkézre hagyása s egyéb családi idilliumok ismeretlenek voltak előttem. A mi csendes családi életünk példáján is

megalkothatta volna a königsbergi bölcs a maga kategorikus imperativusát: Úgy élj, hogy életed, cselekedeteid zsinórmértékül szolgáljanak mindeneknek, s kötelességeidet az élet minden körülményei között (sokszor hajlamaid, akarated ellenére is.) teljesítsd !

Hát hiszen ott, ahol férj és feleség egyformán érez és gondolkodik, a hol egymásért és a gyermekekért élnek és dolgoznak a házas-társak, a hol a jelszó a krisztusi parancs : Egymásnak terhét hordozzátok és úgy töltsétek be a Jézusnak törvényét, – a hol a gyermek rossz szót nem hall, rossz példát nem lát, s a hol a gyermeket becsületre, munkára, ember-szeretetre nevelik, – ott, mint igen-igen sok helyen, nem is lehet másképpen élni és felcse-peredni, mint a hogy azt a magunk kis világában tapasztaltam.

Nos tehát – bocsánat ez unalmas szub-jektív leírásokért, – így kerültem fel faluról a városba, a középiskolába, hol már nagy diákká nőttem, az ötödik osztályba jártam, mikor felvilágosodtam, mikor tudatára jöttem annak, hogy nem a gólya hozza az embert a világra.

S jól emlékszem, mikor ezen felfedezés után egy kis testvérkét adott nekünk az Isten, hát az első pillanatban a hír hatása alatt – keserves könyekre fakadtam. Megszűnt a szép legenda, előttem állt az Élet, a születés nagy titka, rejtelve leleplezve, felfedezve és mond-

hatom, hogy ez a megismerés egy kis lelki rázkódtatáson kívül egyéb kárt nem tett bennem. És azután, az élet forгатagába kerülve, a kísértések között is, helyemet megálltam. (A családi példa, a falusi ház, a tűzhely szelleme, a nevelés, – ettől függ minden!

És most, mikor már az én pályám is lefelé hajlik s nemsokára elmondhatom, hogy *viam meam persecutus sum* s némi nehézség száll öregedő szívemre a családom, gyermekeim sorsát, jövőjét illetőleg, hát őszintén megvallom, sohasem jut az eszembe, hogy a gyermekeket valamiképpen majd, ha eléri azt a kritikus kort, felvilágosítsam, vagy erről a kérdésről a feleséggel beszélgessek. Nem. Én ezt a természetre, magára az életre hagyom. De a gyermekeket megfelelő módon azért előkészítem, hogy a rázkódtatás, a „megismerés” ne okozzon nekik lelki, fizikai bajokat. A nevelés, a szoktatás a fő. Ettől függ minden. Spártai módon neveljük a gyermekeket. Az anyimek korán fekszenek, korán kelnek. Egész nap a levegőn vannak, sokat sportolnak (de módjával), olvasmányaikat gondosan kiválogatom, mindig szemem előtt vannak, elkényeztetve pedig nincsenek. Az ágyacskáikon puha vánkos, meleg takaró nincs, soha nem is volt. Kemény a nyoszolyályuk, a fejük-alja és a táplálkozásuk is egyszerű, egészséges. S a mi szintén fontos, egy percre sincsenek tétlenségben. Gondolkodni, elmélázni idejük soha

nincsen, cselédkézre hagyva-bízva – mióta a világra jöttek – nem voltak soha, a szülő mindentlátó szemei előtt vannak mindig s rosszat nem látnak, durvaságot nem tapasztalnak. így, a hogy az velem, meg az őseimmel, meg a legtöbb egészséges testű-lelkű emberrel történt, úgy fog lenni velük is, hogy abban a kritikus korban rá se gondolnak a lét, a születés problémájára s a fejlődés törvényei szerint végbemenő biológiai, szexuális változásokra, a gyerek a nappalját átportolja, átugrálja, tanulja, az éjjelét átalussza s mire tudatára ébred magától annak, a miről őt felvilágosítani elfeledtük, már testileg-lelkileg meg van edzve a romboló behatások ellen s így feleslegessé válik az úgynevezett nemi felvilágosítás.

És ha az egész világ más nézetten van is, régi feminista elveim fentartása mellett megmaradok azon elmaradt, ósdi, falusi állásponton, hogy a nemi felvilágosításra – úgy a mint azt a modernek hirdetik szükség nincsen, mert hiszen lelkiismeretes neveléssel el lehet távoztatni azokat a veszedelmeket, mik gyermekeinket e tekintetben környékezik. Ha meg már a gyermek olyan korban van, hogy a leány az anya legmeghittebb barátnője, a férfigyermek az apja legbizalmasabb pajtása, akkor megy a dolog magától.

Én inkább meghagynám a gyermeket abban az ősrégi szép illúzióban, vagy szent ha-

zugságban és tévelygésben, amit az Életről, a születésről az ártatlan gyermeklélek elgondol, mert attól tartok, hogy az érettség kezdetén a legtapintatosabb formában való felvilágosítás mellett is (ezt a legtapintatosabb formát még nem találták ki), ártatlan, tiszta lelkük legszebb illúzióját vesszük el gyermekeinktől, s a szunyadó, a teljes fizikai és lelki érettség beálltaig tompítható, sőt elaltatható exotikus vágyakat szabadítjuk fel bennük, aminek következményei beláthatatlanok.

Én, amint fentebb kétféle álláspontról és megoldásról szóltam, a kettő közül a régit, a kényelmesebbet választom: Noli me tangere.

Egyébiránt azt gondolom, hogy ebben a kérdésben tanácsot adni se nem lehet, se nem szabad. Cselekedjék minden anya – ön is, asszonyom – felelőssége tudatában a legjobb belátása szerint.

EGY ANYÁNAK.

EGY ANYÁNAK.

II.

Azt írja érdekes levelében, asszonyom, hogy zavarban van, mit csináljon a kis lányával, ki iskoláit már elvégezte, pompásan fest, zongorázik, varr, hímez, a főzőkanalat is ügyesen forgatja, szóval teljesen elkészült arra, hogy ha jelentkezik egy jószabású ruhába bujt, megnyerő modorú fiatal ember, a kit a kis lány megszeret (kellemes arc, harmatos szegfű az ifjú dalián feszülő Ferenc József-kabáton, ügyes beszélő-tehetség elegendő a boldogító „igen” kimondására), hát akkor hamarosan nyelvbe ütődik a házasság és gyermeke jövője, boldogsága biztosítva van.

Ám a nyakas kis lány nem nyugszik bele sorsának illetén biztosításába, boldogságának gondos anyai kezekkel való előkészítésébe, hanem tovább akar tanulni. És – uram bocsá! középiskolát, gimnáziumot, érettségit, egyetemét és – szörnyűség kimondani is – doktori diplomát emleget. Hogy ő modern leány,, aki tanulni, dolgozni akar, aki maga állapítja meg jövőjét, maga irányítja sorsát s a tehetsége, hajlamai, az akarata szerint kíván boldogulni.

Pedig – írja asszonyom – mi szüksége van a kis lányomnak a sok tudományra, az orvosi diplomára, a kenyérkereső pályára, mikor felsőbb leányiskolát végzett, mikor mindazt megtanulta, amire egy művelt háziasszonynak szüksége van, s mikor – azt hiszem, itt lesz a bibi – már ki is szemelték a gondos szülők egy távoli derék rokon fiatal ember személyében az ő jövőendő élettársát.

Hát nem tanácsos ugyan életbevágó kérdésekben tanácsokat osztogatni, de én bizony ebben az esetben azt mondom, áperthe kimondom, ha megharagszik is érte asszonyom, hogy nem önnek, hanem a nyakas kis lányának van igaza. És ha nagy lelki rázkódtatásoktól, elégedetlenségtől, talán vészes katasztrófától akarja megóvni a kedves, bájos, szőkefürtű gyermekét, akkor ne tépelődjék, ne késlekedjék, hanem teljesítse a gyermek kívánságát. Taníttassa őt tovább, hadd menjen a kis lány a maga esze, akarata után, hadd tanuljon, hadd szerezzen diplomát, hadd dolgozzék és boldoguljon a maga hajlama, tehetsége, kívánsága szerint a maga munkája után.

És mikor ezt a tanácsot adom önnek, asszonyom, engedje meg, hogy egy nagy hibájára, vagy mondjuk mulasztására mutassak rá, amit ön és sok más száz meg ezer anya elkövet, a nélkül, hogy az tudná és észrevenné.

Ön asszonyom mindazt megadta gyermekének, amit általában egy jó és gondos anyától elvár az

élet. Ön szereti, imádja, óvja, félti, kényezteti a kis leányát. Vett neki szép ruhákat, drága játékokat, kitaníttatta minden szép, jó, hasznos dolgokra, még a jövő boldogságáról is gondoskodni törekedett és most, mikor örömmel és megnyugvással tekintene vissza eddigi munkájára és annak eredményeként boldogan legelteti szemét bájos gyermekén, megdöbbenve látja, tapasztalja, hogy a kicsi mást, egészen mást akar, mint a mamája, keresztülhúzza a számításait, ellenszegül az ön jószándékának és terveinek.

Ismétlem, ön szereti, szerette és bálványozta, de – nem ismerte s nem ismeri a gyermekét. Az a nevelés, a mit önök a kis leányuknak adtak, nem elég az üdvösségre. Abból a szép és gondos munkából, melylyel gyönyörű gyermeküket eddig nevelték, hiányzott a legfontosabb, a legszebb és legnehezebb feladat elvégzése és ez – a gyermek lelkének, *egyéniiségének*, hajlamainak megismerése és a gyermek neveltetésének az egyéniiség szerint való irányítása.

Hogyan? Hát a gyermeknek is van egyéniisége? Hát nem elég az, ha a szülő, az édesanya óvja, védi, becézi gyermekét, eteti, ruházza, gondoskodik szórakoztatásáról, kitaníttatja és férjhez adja egy derék, becsületes, jó állású, vagy jövedelmű fiatal emberhez a leányát? Nem, mindez nem elegendő ahhoz, hogy az a leány boldog, megelégedett legyen.

A gyermeknevelés legnehezebb feladata a

gyermek lelki világának megismerése, a gyermek egyéniségének, hajlamainak tanulmányozása, megértése s ezen egyéniség kifejlesztése. Ezzel pedig a legtöbb szülő, édesanya édeskeveset törődik. S mikor az elhibázott, csak külsőségekre szorítókozó nevelési procedúra befejezése után a gyermek énjének, egyéniségének megismerésére jut és akaratát érvényesíteni törekszik, akkor beáll a szülő és gyermek között való kollízió, a szülő akaratának a gyermekre való ráerőltetése és ennek következményeként a gyermek lelkében az elégedetlenség, az elfojtott akarat, tehetség, hajlam katasztrófába viszi bele a gyermeket, különösen ha a szülő idő előtt száll sírba és a gyermek egy elhibázott, ferde nevelés áldozata gyanánt egyedül kerül bele az élet forgatagába. És higgye el asszonyom, egy szülői akarat folytán létrejött házasságnál, a melybe a leány szíve sugallata ellenére rábeszélés, és mondjuk, a belé oltott gyermeki engedelmesség szavára sodortatott, százszor, ezerszerre jobb arra a gyermekre a maga akarata szerint való élet, a melyet maga teremt meg magának, s a melyben tudását, munkáját, egyéniségét érvényesítheti. És még akkor is emeli a nő önérzetét, elősegíti lelkének nyugalmát s föntartja belső harmóniáját a tudás, a magasabb készség, ha arra a tudásra, ha az esze és két keze munkájára nincs is az a gyermek ráutalva. Azért, ha elmulasztotta ön, asszonyom, azt

a nagy, azt a dicső, de nehéz kötelességet, hogy a leggondosabb nevelés mellett is nem tanulmányozta gyermeke hajlamait, lelkületét, egyéniségét, a mit fejlesztve, magától rátalál az a gyermek boldogulása útjára, legalább ne akadályozza meg most azt, hogy gyermeke a tulajdon akarata és hajlamai szerint, ne pedig a mamája kívánsága szerint keresse a maga boldogulását és találja meg az egyéniségének megfelelő életpályát s azon a boldogságot.

Ezeket az egyszerű igazságokat, a miket én önnek, asszonyom, válaszul kedves és megtisztelő levelére, talán kissé kíméletlen őszinteséggel elmondottam, ezeket az igazságokat hirdeti a feminizmus is, hirdeti az eddigi nevelési rendszer megváltoztatásának szükségét, gyermekeink egyéniségének megismerését, kifejlesztését, a gyermek önállóságra való szoktatását és a gyermeknek egyénisége, akarata tiszteletben tartásával az életre, az élet nagy harcára való megedzését és előkészítését.

És a feminizmus igazságai terjednek, hódítanak és meg fogják győzni önt is, asszonyom, a felől, hogy gyermekeink egyéniségének, akarata érvényesülésének, önállóságának, az emberiség haladásának és tökéletesedésének előmozdítása a feminizmus hangoztatta eszmék és törekvések diadalától várható.

S a diadal napja közeledik . . .

A NŐK VÁLASZTÓJOGA

A NŐK VÁLASZTÓJOGA.

Ha módomban állana, elmennék faluról-falura, városról-városra, összegyűjteném az embereket és ilyenformán szólanék hozzájuk:

Atyámfiak, magyar véreim, hallottatok vagy olvastatok már arról, hogy a nők is hangoztatják, követelik a választójogot. Azt mondják, csak az a választójog általános, egyenlő, csak az az igazi, a mely a nőkre is kiterjed.

Hát kérdem, igazuk van-e az asszonyoknak, jogos-e azon kívánságuk, hogy ők is beleszólhassanak a közügyek, az ország sorsának intézésébe, ők is szavazhassanak, nekik is lehessen meggyőződésük és alkalmuk véleményük, akaratuk nyilvánítására.

Hát én erre a kérdésre azt felelem, hogy az asszonyoknak igazuk van. Ők is emberek, ők is állampolgárok, ők is teljesítik azokat a kötelességeket, a miket az állam minden alattvalójának teljesítenie kell, már pedig a kötelességekkel jogok is járnak és ők eddigelé a jogok gyakorlásából ki voltak rekesztve. A kereső nő éppúgy dolgozik a mindennapi kenyérért,

mint a férfi, adót fizet, gyermekeket hoz a világra, akiből katonák és adózó polgárok lesznek, hát teljes joggal kívánhatja, követelheti a nő azt, hogy neki is legyen szava, joga a közügyek intézésében, a törvények meghozatalában és végrehajtásában.

Hiszen mikor még senki se beszélt a nők választójogáról, nálunk Magyarországon már régesrég meg volt és meg van adva nekik az a jog a községi ügyekben.

Özvegy, elvált, vagy hajadon birtokos nő valamely községben levő ingatlana után fizetett földadója alapján községi választó, sőt a képviselőtestületben mint legtöbb adófizető, virilista is helyet foglalhat. Persze ezt a jogát nem gyakorolhatja személyesen, hanem férfi megbízott által.

Nohát innen csak egy lépés addig, a hol az a birtokos és adófizető nő személyesen gyakorolja választó és képviselőtestületi jogait abban a községben, ahol lakik.

És ha itt jogokhoz jut, miért ne legyen szava a képviselőválasztásoknál is ?

A nő is tanul, az elemi, községi, felsőiskolák nyitva állanak számára, tehát elsajátíthatja és meg is szerzi azokat az ismereteket, amelyek a politikai jogok gyakorlásához, ezen jog megértéséhez, a vele való okos, közérdekű, eredményes használathoz szükségesek. És ne gondoljátok ám atyámfiai, kedves, okos magyar

véreim azt, hogy a választójognak, a politikai jogoknak a nőkre való kiterjesztése azt jelenti, azt eredményezi, hogy ezután csupa asszonyképviselő kerül az országgyűlésre, hogy az asszonyok legyűrik, kiszorítják a férfiakat minden térről, tehát a parlamentből is. Dehogy cselekszik ezt, csak annyit jelent a nők választójogának a törvénybe iktatása, hogy az emberi és állampolgári egyenlőség és igazság alapján a választójog föltételeinek birtokában lévő nő is szóhoz jut ott, – úgy a községi, törvényhatósági életben, mint a parlamentben, – ahol a nemzet minden tagjának, minden polgárának az ezernyi érdekei ellátásáról, ahol az ország sorsáról, jövőjéről van szó. És ha az asszonyok is szóhoz, jogokhoz jutnak a közügyekben, hát az én hitem szerint törvényeink igazságosabbak és emberesebbek lesznek. Avagy nem kell-e az asszonyokat meghallgatni, kívánságaikat is figyelembe venni és teljesíteni, mikor teszem föl arról van szó, hogy a szegény gyerekágyas munkásasszonyok, anyák számára biztosítjuk a megélhetést a lebetegedés előtt és után addig, míg az a szegény anya erőhöz jut és ismét megkeresheti a mindennapi kenyerét? Nem kell-e meghallgatni a nőket, mikor arról van szó, hogy gátat vessünk annak a förtelmes kereskedésnek, melyet elhagyott, egyedül álló, kereset és kenyér nélkül való fiatal leányok testével üznek minden érzés nélkül való bitang

kufárok, – vagy mikor arról van szó, hogy irtsuk az erkölcstelenséget, a női munkával űzött uzsorát, a védtelen nő testi-lelki erejének lelketlen kihasználását, – vagy mikor arról van szó, hogy gyermekeinket észszerűen neveljük, a csecsemőhalandóságot, melyben vezetünk a művelt országok között, csökkentsük, a tanácstalan, védtelen, vagyontalan fiatal leányokat – az összes életpályáknak a nő számára való szabaddá tételével a büntőtől, a fertőtől, az erkölcsi zülléstől vagy a gyilkos méregtől visszatartsuk, – kérdem, nem kell-e az egész női nemet becsületében, létérdekeiben, szellemi, erkölcsi, anyagi javainak védelmében érintő és érdeklő törvények meghozatala előtt, vagy e célt szolgáló intézmények létesítése előtt meghallgatnunk és az ő kívánságait teljesítenünk? Egy mélységesen érző szívvel megáldott, szókimondó egyházfejedelem mondotta azt, hogy sokkal több etika, több erkölcs volna törvényeinkben, hogyha azok megalkotásában a nők is részt vennének. Ne féljetekek én kedves és okos véreim a nők választójogának a törvénybe iktatása által a szoknya uralmától, ellenben kívánjátok, sürgessétekek és vigyétekek keresztül ennek a nagy kérdésnek a minél előbb való kedvező megoldását, mert ezáltal csak a jog, az igazság üli diadalát, az egyenlőség elve valósul meg és az emberszeretet és általános jólét korszaka köszönt mi magyar hazánkra.

Ilyenformán szólnék én – ha módomban állana az okos, józan, mélyérzésű, igazságszerető magyar néphez – és én azt gondolom, nem nevetnének ki, nem köveznének meg szavaimért, hanem magukban – pro foro interno – igazat adnának – az igazságnak !

A VÁLASZTÓJOG JÖVŐJE.

A VÁLASZTÓJOG JÖVŐJE.

Mennél távolabbi időre halasztódik el az általános választójog reformjának a megvalósítása, annál nagyobb hittel, annál több reménységgel várhatjuk a feminizmus legnagyobb problémájának, a nők választójogának a megoldását, a megadását. Az eszme nálunk Magyarországon éppen a „divatos kalap”-ban járó magyar suffragettek kitartó agitációja következtében – hatalmas hódításokat tett. Az az egyszerű s mindenki által megérthető példa, hogy a nagyintelligenciájú, egyetemet végzett, diplomás felsőleányiskolai igazgatónő vagy orvosdoktornő ne vehessen részt a legfőbb politikai jog gyakorlásában, neki ne legyen szavazati joga, ellenben a pedellusának igen, – a magyar értelmiség százezreinek a szívét és hajlandóságát hódította meg a nők választójoga számára. És hiába minden ellenvetés, kifogás, gáncs, szidalom, gúny : ez a nőkérdés megoldásának az alfája és az ómegája. Addig a nő gazdasági, fizikai, társadalmi, etikai érdekeinek az előbbrevitelében, a női egyéniség érvényrejutásában, a

nő rabszolgaságának megszüntetésében nagyot, maradandót nem tudunk elérni, míg a nők választójogát meg nem valósítjuk, míg a nőnek a fórumon, a parlamentben helyet nem adunk. – Addig csak félmunkát végzünk. Némi kegyeket osztogatunk a feministáknak. Megengedjük, hogy néhány nő is végezhesen egyetemet (de háromnál több elégséges ne legyen ám a középiskolai bizonyítványában!) - egy-két női felsőkereskedelmi iskolát nagykegyesen engedélyezünk, hogy százezernyi magános, a tulajdon munkája után élő nő közül néhány ezen a pályán is érvényesülhessen stb. stb. Egyebekben minden marad a régiben.

No, de arra az időre, mikorra post tot discrimina rerum aktuálissá lesz az általános választójog, mikor annak a megvalósításához komolyan hozzálát a törvényhozás, annyira előkészíthetjük a talajt a női választójog megvalósítására, hogy az elől a kormány és törvényhozás ki nem térhet. Én tehát kimondom, ha megkövetnek is érte, hogy a magyar feminizmus főfeladatát a női választójog mellett való lankadatlan és eredményes agitációban találom. Amellett csinálhatnak a feministák – mint eddig is cselekedtek – gyönyörű szép propagandát a minden néven nevezendő társadalmi feladatok, -gyermekvédelem, gyermek- és nőnevelés, kultúra, művészetek mellett, de erejük és munkájuk javát a politikai probléma megvalósítására fordítsák.

És itt nem szabad megelégednünk azzal, hogy eszméinknek és törekvéseinknek a parlamentben is van több tekintélyes híve. Én azoknak az előkelő politikusoknak a feminizmusára – akik a hozzájuk intézett kérdésre perfekt udvariasságú levélben azt írják, hogy támogatják a mi törekvéseinket, – őszintén megvallva, nem sokat adok. Nekem többet ér az, ha egy képviselő a választók ezrei előtt, vagy a parlamentben kijelenti, hogy ő híve a nők választójogának, mintha egy vagy két tucat honatya levélben vagy szóval biztosítja a feministák egyesületének választójogi bizottságát, vagy Ligáját törekvéseink iránt való (platonikus) szimpátiájáról.

Gyöpre magyar! Ki a fórumra, a választók, a nép ezrei elé a feminizmus, a női választójog jelszavával, tisztelt feminista képviselő urak. Ennek van értelme és gyakorlati eredménye. És én azt szeretném, ha a tömegekkel is megértetnék az arra hivatottak, elsősorban maguk a feminista meggyőződésű politikusok, államférfiak, tudósok, publicisták, hogy mit jelent a nők választójogának a megvalósítása. Necsak zárt ajtók mögött, vagy fő és egyéb nagyvárosi paloták ragyogó dísztermeiben agitáljanak a mi igazságunk, az általános emberi igazság mellett, hanem a nép legszélesebb rétegeiben is. Tegyük országossá, nagyszabásúvá mozgalmunkat, vigyük be a nép tudatába, meggyőződésébe,

vérébe a törekvéseinket, ne féljünk a kinevetetéstől, gúnytól, szidalmaktól. A magyar feminizmus már kinőtt a gyermekruhából – s meg fogjuk látni, hogy mikorra a választójog kérdése akuttá válik, a nők választójogának is tekintélyes számú híveket szerezhethetünk a nép, a mostani választók között. És hogyha a feminista meggyőződésű képviselő urak nem udvariassági vagy kényelmi szempontból fogják föl ezt a súlyos politikai és társadalmi problémát, melynek helyes megoldása beláthatatlan következményekkel jár a magyar nemzeti állam és társadalom egészséges kialakulására és további fejlődésére, – ha bátran és férfiasan agitálnak elveink mellett a választók között is, akkor ügyünk diadala kétségtelen.

AZ ASSZONYOK ÉS A DRÁGASÁG.

AZ ASSZONYOK ÉS A DRÁGASÁG.

A tejjel és mézzel folyó Kánaánban éhínség fenyegeti a népet. Abban az országban, melyről azt mondták régen, hogy a saját zsírjában fullad meg, s a mely országról a tulajdon népe is azt tartotta, hogy: extra Hungariam non est vita..., elviselhetetlen drágaságról, hús-, tej-, kenyérínségről, a mindennapi életfentartás elemi eszközeinek, a legszükségesebb életele-mentumoknak a hiányáról, elviselhetetlen, hallatlan megdrágulásáról panaszkodnak nap-nap után az emberek. A haza bölcsei, a nép vénei és előljárói sűrű tanácskozásokat tartanak, az éhező tömeg a fogait csikorgatja és tüntető fölvonulásokat rendez, a sajtó nap-nap után garmadával ontja az ínséges állapotok megszüntetésére alkalmas plánumokat és – tulajdonképpen nem történik semmi, de semmi, s az emberek végre is belenyugszanak magyar flegmával és filozófiával az állapotokba és azt gondolják, – helyesen gondolják azt – hogy valahogyan csak lesz. Nohát, hogyha a kormány, az országgyűlés, a városok, a vármegyék, a tudósok, a bölcsek

– az egész férfi-társadalom – tehetetlenül áll egy ilyen általános és veszedelmes társadalmi nyavalyával, nyomorúsággal, az elviselhetetlen drágasággal, ínséggel s a velejáró élelmiszer-uzsorával szemben, akkor álljanak elő az asszonyok s mutassák meg, hogy mit tudnak. Ha már senki se tud itt semmit se tenni, csak panaszkodni, jajgatni, tanácskozni s a bajok szanalásának lehetetlenségét konstatálni, hát majd segít rajtunk az asszonyi lelemény, ötletesség és energia.

De mikor a politikai jogok kizárólagos hatalmában lévő férfi-társadalom a lehetségest se tudja megcsinálni, hát akkor hogyan tudnának segíteni az asszonyok ezen az elviselhetetlen drágaságon, hogyan tudnának enyhíteni ezeken az ínséges állapotokon, – kérdi türelmetlenül az olvasó ?

Hát a probléma megoldása olyan egyszerű és természetes, mint a Kolumbusz tojása.

A háztartásban, a konyhában kell a drágaság mitigálásáról gondoskodni. Okos beosztással, leleményességgel, az igények, az elkényeztetett s Karlsbad számára preparált magyar gyomor (ez is egy világspecialitás ám !) igényeinek a mérséklésével és leszállításával.

Vegyünk például egy több gyermekkel megáldott, kisebb nagyobb városban élő tisztviselőcsaládot, a mely legjobban érzi és sínyli az elviselhetetlen drágaságot, s a mely ha magyar

módra élelmezi magát, – bőséges, zsíros, kiadós koszton él – hát a családfő keresetét tisztára – bocsánat a triviális kifejezésért föleszi, föléli. Ruhára, lakásra s – uram bocsá' irodalomra, jó könyvekre egy apró fillér se jut. A bölcs, okos, takarékos, előrelátó háziasszony ilyenkor szűkebb kosztra fogja az ő kedves cselédeit. Nem kerül mindennap a méregdrága húsból való bőséges pecsenye délbeneste az asztalra, a helyett a több főzelék- és gyümölcsfogyasztás rendszere inauguráltatik. S a férjem-uram, meg a gyerekek – különösen estendenként főzelékkel és gyümölcsfélékkel táplálkozván, azt tapasztalják, hogy nyugodtabb az álmuk, nem háborog éjszaka a gyomor s reggel üdébben, frissebben kelnek föl, mint azelőtt, mikor a vacsorák hosszabbak és bőségebbek valának. Nem a böjtölés és koplalás szisztémája ez, hanem a szükség okozta bölcs belátásé, aminek következtetésképpen a férj nem fizet rá a feleség konyhapénzére.

Hihetetlen megtakarításokat lehet tenni a háztartásban, a konyhában az egészségre éppen nem kedvező igények leszállításában, a bőséges, zsíros húskételek helyett a főzelék- s gyümölcsféléknek az eddiginél nagyobb mértékben való fölhasználásában.

Hiszen ha az ember a külföldön jár s egy kis megfigyelést tesz egy magyar meg egy német lateiner, vagy jobbmódú iparos-család min-

dennapi életmódja, költekezése, táplálkozása, háztartása, konyhája körül, hát azt látja, hogy nálunk kétszer annyit költenek az emberek, az egyes családok a konyhára, mint a szintén jói táplálkozó, higiénikusán élő és egészséges germánoknál. (Az is igaz, hogy Károly- és Máriaferedők gyomor- és elhízott betegeinek legnagyobb kontingensét a magyar konyha szolgáltatja.)

De necsak a háztartásban, a legtöbb kiadással járó étkezésben, a konyhában igyekezzék az előrelátó, gondos háziasszony az igényeket kissé leszállítani, hanem egyebekben is.

A drága kalapok, toailettek, a rengeteg költséggel járó multságok helyett érje be szerényebb igényekkel, kívánalmakkal, s ha látja a jóérzésű és igazságos gondolkozású férfi, férj azt, hogy felesége a nyomasztó életviszonyok, az egyre emelkedő drágaság miatt nemcsak a család életmódján, konyháján, menüjén tesz gyökeres és egészséges változtatásokat, hanem ruházkozásában, szórakozásaiban is leszállítja eddigi igényeit, akkor majd ő is követni fogja a jó példát – kevesebb időt tölt a kávéházban (sok családapa kávéházi költségéből kikerülne a család ételmezése), a kártyaasztalnál, kevesebb és olcsóbb szivart fogyaszt, fölhangy a gyomor és szív működését megbénító szeszes italokkal (már a görögök tanították, hogy legjobb pedig a víz), több gondot fordít a családjára, tiszte-

lettel tekint föl a háztartás bölcs vezetőjére, a család nemtőjére, az okos, a takarékos, a hivatásának magaslatán álló feleségre és édesanyára és az egész családi élet bensőbbé, bizalmasabbá, nemesebbé válik ez által. A szükség, a drágaság, az élet bajai közelebb hozzák egymáshoz a családtagokat s ez az intimitás, ez az egymást megértő és segítő családi érzés, ez a gyönyörű harmónia átalakítja, megneemesíti a család életét és elviselhetőbbé teszi az élet terheit és viszontagságait.

Így gondolom én, így képzelem és látom, ekként tapasztalom a magam kis körében is a nő irányító' befolyását az életviszonyok átalakítására, a drágaság enyhítésére, mert hiszem és vallom, a legnemesebb értelemben vallom annak a mondásnak igazságát, hogy: a férfi sorsa a nő!

DIVAT ÉS ÍZLÉS.

DIVAT ÉS ÍZLÉS.

A divat és jóízlés nem mindig jár egy úton. Az, ami ízléses, nem mindig divatos is, és ami a divat, az még nem jelenti a jóízlést. Itt van például a nadrágszoknya, vagy szoknyanadrág példája. A divat szeszélye, hóbortja, vagy mondjuk örülete vetette felszínre s a jóízlés általános felháborodása üldözi lépten-nyomon ezt a legeslegmodernebb szoknyadivatot. Előkelő társadalmi pozícióban levő, általános műveltségüknél, jóízlésüknél és rangjuknál fogva az úgynevezett legmagasabb körökhöz tartozó uriaszszonyok nyilatkoztak a szoknyanadrág mellett és ellen. Az egyik rész azt mondta, hogy sohasé venné magára ezt a nőies bájt, ezt a jóízlést megalázó, megcsúfoló modern ruhadarabot. A másik része meg várakozó álláspontra helyezkedett, várja a „helyzet kialakulását” és egy szóval sem mondja, hogy nem fog engedni az új divatnak, ha az kissé elterjed és általánossá lesz.

Én azt mondom, hogy minden iránynak, minden eredeti gondolatnak, minden ideának és

ötletnek meg van a maga létjogosultsága: irodalomban, tudományban, művészetben, a ruházókodásban, a divat terén, az emberi élet minden megnyilvánulásában.

És minden divatnak megvan a maga természetes oka és magyarázata. Ha valamely, első pillanatra, első látásra, hallásra lehetetlennek tetsző idea megszokottá válik, ha megértésre talál, ha elterjed, ha megvalósul és sikert arat a szellemi világban, vagy a materiális életben, – akkor már igazolva van annak a létjogosultsága.

Korunk a minden téren való rohamos haladásnak, az evolúciónak lázas korszaka. Minden halad, forr, terjed, fejlődik, stagnáció sehol, semmi téren nincsen. Ilyen forrongás, ilyen fejlődés van a divat terén is. Merész, szemünknek, eddigi ízlésünknek, felfogásunknak szokatlan, lehetetlennek látszó formák, irányok, ötletek, gondolatok kelnek életre s öltének testet. Eleinte küzdünk ellenük, fellázadunk a merész, radikális újítások ellen, azután megszokunk mindent és követjük az új irányt, hódolunk az új divatnak, ízlésnek, átalakulunk, ízlésünk, gondolkodásunk változik, fejlődik, – ez a haladás, ez az evolúció, ez az élet.

Lám, korunk egyik leghatalmasabb eszméáramlata a feminizmus is mennyire kiforgatott bennünket eddigi szokásainkból, mennyire megváltoztatta gondolkodásunkat, ízlésünket.

A feminizmus azonban, a nő természetes vágya, törekvése az egyéniség érvényesítésére, a társadalmi, gazdasági, politikai felszabadulásra, – nemcsak az eszmék világában idézett elő változást, de átalakította már magát az egyént is, megváltoztatta a mindennapi élet rendjét, sőt nemcsak az egyén életében és gondolkodásában idézett elő forradalmat, hanem a társadalmi és közéletet is új, eddig ismeretlen célok és törekvések felé irányította s új utakat nyitott meg, hatalmas perspektívákat tárt föl előttünk.

Ez a hatalmas mozgalom, ez a csendes forradalma a lelkeknek, a gondolkodásnak a nőt is átformálja. Nemcsak belsőleg, de fizikailag is. A régi, az otthon rabságában ülő, senyvedő nőt kivitte az élet forgatagába, a fórumra, a gyárakba, műhelyekbe, az íróasztal, a boncoló asztal mellé, a katedrara s a tűrő, a passzív életet \ élt nőből harcoló, küzdő, fizikailag is, szellemileg is megváltozott, erős egyéniséget formál.

Nos ez a forradalom, talán a női egyenjogúság hatalmas revolúciója teremtette meg a női divatban is azokat a mélyreható változásokat, melyek nekünk konzervatív fölfogású férfiaknak oly bizarrnak, oly lehetetlennek tetszenek.

És hiába tiltakozik a mi ízlésünk, a mi fölfogásunk az új formák és irányok ellen, azok diadalmasan nyomulnak előre, s megváltoztatják az ízlést, a divatot, átalakítják a világot.

Mindez pedig nem akar a legújabb nő

divat, a nadrágszoknya igazolása, vagy pláne apoteózisa lenni, hiszen ezt az új divatot e sorok írója sem tartja a jóízlés szerint való eredeti, művészi dolognak, sőt ellenkezőleg. Ha sikkes nő, ha kövér, ha sovány, öltözik nadrágba, ha a korzón csodáltatja magát, ha a színpadon gukerezteteti a nadrágba bujtatott remek formáit, nekünk az nincs tetszésünkre, mert ez a divat ellenkezik a jóízléssel. Lehet, hogy idővel megbarátkozik a szoknyanadrág divatja a közízléssel is.

Hogy azonban a tömeg ne csak megcsodálja ezt az új divatot egy-egy bátor amazonon, hanem inzultálja is a nadrágszoknyás asszonyokat, kik ízlésükkel összeegyeztethetőnek tartják a tömeg ellenséges indulatával dacolva megjelenni a nyilvánosság előtt e vakmerően modern divat ruhájában, azt már megint nem helyeselhetjük, sőt azt a személyes szabadság, a védtelen nő ellen való legdurvább támadásnak kell minősítenünk.

Ám tiltakozzék a jóízlés ez új, bizarr, hóbortos, ízléstelen divat ellen, de a nadrágszoknyás hölgyekkel szemben elkövetett inzultusok ellen a jóízlés nevében kell tiltakoznia minden jónevelésű úriembernek.

A HÁZI CSELÉDEK.

A HÁZI CSELÉDEK.

A cselédkérdés is egyike azoknak a társadalmi problémáknak, melyek megoldása évtizedek óta kísért, s a mely problémának megoldásától a nálunk mindent abszorbeáló politika zűrzavarai miatt messzebb vagyunk, mint voltunk valaha. Öreg hiba volt az 1876. évi XIII. törvénycikknek a házi (belső), cselédekre vonatkozó rendelkezéseit továbbra is fentartani, meghagyni akkor, midőn a törvényhozás a gazdasági (külső) cselédekre vonatkozó 1907. évi 45. törvénycikket megalkotta és a gazdasági cselédeket a régi – mondhatnók jobbágyi – állapotból kiemelve, emberi sorsba juttatta. Egyáltalán csak nálunk Magyarországon történnek olyan törvényalkotások, hogy egy régi, elavult törvény helyett csinálunk két újabbat, jót, megfelelőt, a milyenek a mezőgazdasági munkásokra és napszámosokra vonatkozó 1898. évi II. és a gazdasági cselédekre vonatkozó 1907. évi 45-ik törvénycikkek, de a régi 1876. XIII-ik évi cselédtörvényből (mely a belső, házi és külső gazdasági cselédekre és gazdasági munkásokra és napszámosokra egyaránt kiterjedt), főtartjuk

a belső, házi cselédekre vonatkozó rendelkezéseket, melyek igazán elavultak s mely ósdi rendelkezések okai egyrészt a manapság fennálló s százezernyi család egzisztenciális érdekeit érintő súlyos, tűrhetetlen cselédmizériáknak.

Újabban a Magyar Társadalomtudományi Egyesület, valamint a Magyarországi Nőegyesületek Szövetsége – az általuk közösen tartott nagyérdékű cselédügyi ajakét megállapodásait tartalmazó feliratot intézett az országgyűlés képviselőházához, sürgetvén a házi cselédek ügyének törvényhozási rendezését s a probléma megoldására javasolván a háztartási iskolák, kurzusok, cselédotthonok, azilumok felállítását, a cselédközvetítésnek hatósági vagy legalább is társadalmi alpra való helyezését és a cselédbiztosítást.

A cselédmizériák okait kutatván, egy circulus vitiosussal találkozunk.

A cselédtartók örökösen azt hangoztatják, azt hozzák fel panaszos hangon, hogy a mai házi cselédek tudatlanok, megbízhatatlanok, erkölcsstelenek, a nép szemetje, a dolgozó munkás-elem legselejtesebbje megy ma már csak házi cselédnek s felületes, silány, szakértelem nélkül való munkájáért horribilis bérfizetést s olyan előnyöket, kedvezményeket kíván, a melyeket a gazda és családja érdekeinek sérelme nélkül megadni nem lehet) Viszont a mai házi cseléd panaszkodhatik a miatt, hogy a megváltozott

életviszonyok, igények dacára is a régi patriarális helyzetben hagyatott meg; hogy gazdasági, erkölcsi, egészségi érdekei biztosítása végett joga van a legegyszerűbb élet- és egészségfenntartási igényei kielégítésére, az egészséges cseléd-szobák, a ruházkodás és a jövő némi biztosításának céljaira szükséges munkabérré, bizonyos napi pihenő órákra, – mert hajnaltól késő estig vagy éjszakáig szolgálatban, munkában állni azért, hogy a konyhalány vagy szakácsné az egészségtelen konyhalevegőben aludja át a rövid éjszakáját s csak annyit kapjon, a miből ruhát vehet magának s a gazda s a család férfitagjai s vendégei részéről állandó csábításnak, kísértésnek legyen könnyen megejthető objektuma – ez nem embernek való állapot. Hát egy kicsit bizony igaz is ebben a circulus vitiosusban a gazdának is, meg nagyon igaz is annak a rabszolgaéletet élő, egyedülálló cselédnek is. És ha az 1907. évi 45. törvénycikk emberi állapotba helyezi a gazdasági cselédet és megadja neki a tisztességes megélhetés, az élet fenntartásának eszközeit, ha egészséges lakást, gyermeknevelési segítyt, betegség, rokkantság esetén ingyen gyógyítást és aggkori ellátást biztosít számára, hát akkor az osztó igazság elemi követelményei szerint miért ne legyen meg ugyan-ehhez való igénye és törvénybiztosította joga a házi cselédnek is. A házi cselédre a család legfontosabb érdekeinek az ellátása van bízva.

Csak legyen egy soktagú család hosszabb ideig cseléd nélkül, majd megtanulja megbecsülni, méltányolni a cseléd munkakörét, munkájának fontosságát, nélkülözhetetlenségét.

Addig is, míg az állam, míg a törvényhozás venné kezébe ennek a gazdasági, erkölcsi, rendészeti s általában társadalmi tekintetben oly nagyfontosságú, oly vitális érdekeket érintő nehéz problémának az emberiség, jog, a méltányosság alapján és a kor követelményei szerint való megoldását – és ennek az időnek, közviszonyaink konszolidálásának a bekövetkeztéig még sok víz foly le a Dunán – addig is a helyhatóságoknak és a társadalomnak kell a megoldásra, rendezésre rég megérett, azután szinte kiáltó cselédügyet reformálni, a megoldásra juttatni.

Egyik-másik vidéki törvényhatóság – mert hiszen leginkább nagyobb városainkban érezhetőek a cselédmizériákkal járó családi, társadalmi bajok, kellemetlenségek, – már tett is valamit e tekintetben, a cselédközvetítést városi, hatósági, házi kezelésbe vevén. A cselédközvetítés mai formája mint általában ismeretes – teljesen kiszolgáltatja a tapasztalatlan, vagy a raffinált cselédet s a munkaadói a cselédközvetítő ügynöknek. Ennek pedig az érdeke az, a spekulációja arra irányul, hogy minél sűrűbb, gyakoribb cselédváltozás, mennél élénkebb forgalom álljon elő s így mennél több hasznot, közvetítési díjat vághasson zsebre. Azok a cselédközvetítő irodák

igen sok helyen még a titkos prostitúciónak, a titkos kerítésnek és kellő ellenőrzés híján különböző fizikai nyavalyáknak, ragályoknak is a melegágyai. Cselédotthonok létesítése hatósági alapon vagy hatósági támogatás mellett társadalmi, egyesületi alapon, szintén egyik célravezető üdvös eszköz a kérdés megoldására.

A vidékről, faluhelyről nagy városba jutó, hely nélkül való, azt kereső cseléd – míg szolgálatba jut – ki van téve mindenféle csábításnak, kísértésnek, kerítésnek s rendszerint gyenge az ellenállásra, meg tudatlan, műveletlen ahhoz, hogy a hitegetésnek, sokszor éhség, nélkülözés között, szállás és pénz hiányában, ellenálljon s akkorra, mire jobb helyre juthatna, keresztülmegy a szenvedések iskoláján, elveszti fizikai és lelki érintetlenségét a miliőben, romlottá lesz s úgy vergődik keresztül sok-sok család nyugalmanak a megrontásával ezen a rövid kis földi életen.

Tehát a cselédszerző ipart vegyék kezeikbe maguk a városok, hogy a cselédeket ne uzsorázzák ki a helyszerzők, lépjenek a városok, egyes vidékek egymással összeköttetésbe a hely nélkül való cselédek nyilvántartása, a kereslet és kínálat kielégítése tekintetében.

Létesítsen a társadalom minden városban cselédotthont, melynek fentartása végett bizonyos minimális díj fizetésére lenne kötelezendő minden

cseléd tartó család s esetleg a cselédség is és ennek a cselédotthonnak a hely nélkül való cselédek részéről leendő igénybevételét kötelezővé kellene tenni. A cselédek jutalmazása, aggkori és betegség vagy rokkantság esetére való biztosítása már a törvényhozás hatáskörébe vág, de hogyha az ipari és gyári munkások, valamint a gazdasági munkások számára ezen elemi igények kielégítésére szolgáló törvények meghozattak, ha a munkásbetegsegítő-pénztárak, a gazdasági munkás és cselédsegítő-pénztárak felállítását a törvényhozás elrendelte, nincs semmi akadálya annak, hogy ezek a jótétemények a házi cselédekre is kiterjesztessenek. Így ezt a nehéz és tisztos életpályát vonzóvá, keresetté tehetjük, biztosítjuk azon a megélhetés, a boldogulás feltételeit s a mostani selejtes, minden egyéb munkára és foglalkozásra alkalmatlan elem helyett egy jobb érzésű, tisztultabb felfogású, biztos kenyerét és kenyéradó gazdáját tisztelő és megbecsülő nemzedéket biztosíthatunk magunknak s biztosíthatjuk ezáltal a magunk, gyermekeink, családi életünk nyugalmát, békeségét, nélkülözhetetlen kényelmét.

Addig is, míg a törvényhozás abba a helyzetbe jut, hogy a magyar közélet sok nagyszabású függő kérdései között ezt a problémát is megoldhatja a jogállam, az egyéni szabadság, a munka szabadsága s az örök morál követelményei, az igazság, a méltányosság és

az emberiesség kívánalmai szerint, addig is a panaszkodás helyett mozduljon meg maga a társadalom és a hatóságok támogatása, részben az említettük módon való vezető, irányító közreműködése mellett fogjon hozzá a cselédügy rendezéséhez, megoldásához is.

MAGYAR FEMINIZMUS

ÉS NEMZETKÖZISÉG

MAGYAR FEMINIZMUS

ÉS NEMZETKÖZISÉG.

Magyar feminizmus alatt értem a korunkat foglalkoztató nagy problémának, a nőkérdésnek, a társadalmi, gazdasági és politikai lekööttségben, kiskorúságban, rabszolgasorsban élő nő egyenjogúsításának Magyarországon való propagálását, a feminizmus eszméinek és törekvéseinek a hazai talajba való átültetését és azoknak a mi speciális hazai viszonyainkhoz való átídomítását, elterjesztését és érvényesülését, diadalát.

Ebben az egyszerű értelemben és meghatározásban már – hála a magyarok Istenének, hála és hódolat a magyar feminista asszonyok lelkes, kitartó munkájának – beszélhetünk magyar feminizmusról és annak sikereiről is. Mert eredménynek kell tekintenünk azt is, hogy ebben a konzervatív gondolkodású társadalom alkotta országban egyre erősödő egyesületek, virágzó társadalmi szervezetek és előkelő színvonalon álló sajtó terjesztik a feminizmus eszméit és törekvéseit s a feminizmus legnagyobb gondolatának és legerősebb eszközének – a nők politikai egyenjogúsításának, a képviselőválasztói

jogosultságnak is igen respektábilis, minden jót ígérő propagandát csináltak.

Ám elveink elterjedésének és törekvéseink megvalósításának egyik erős, de nem leküzdhetetlen akadálya az a többször hangoztatott és nemcsak a sovinszta férfitársadalomban, de az intelligens magyar nők körében is sokszor hangoztatott vád, szemrehányás, hogy a magyar feminizmus nemzetközi, tehát e haza földjétől, e nemzet természetétől, egyéniségétől, jellemétől, felfogásától merőben idegen eszméssel, törekvésekkel van szaturálva, tehát tüzzel-vassal üldözendő és kiirtandó az országból. Hogy az a nőt eltéríti a természet bölcs rendelése szerint való hivatásától, a gyermeknevelést (koedukáció, nemi fölvilágosítás) ferde irányba tereli, a nőt rászabadítja a férfinak való foglalkozásokra, életpályákra, beleviszi a politikai élet szennyes küzdelmeibe s így a női méltóságot, a nőideált lerántja a lovagkor által fölemelt magas piedesztálról a sárba, a porba stb. stb. Az antifeministák elcsépeelt frázisaival, a „konventionelle Lügen”, a társadalmi hazugságok sorába tartozó üres vádjaival, ellenvetéseivel nem törődöm, – az erkölcsi igazságnak meg kell tennie a Golgotára vezető utat, míg a keresztalált követendi a föltámadás; de a nemzetköziség vádja bántja a feminizmus igazságait vallók azokért küzdő – a szó valódi értelmében vett sovinszta lelket és meggyőződésemet.

Hát nem férne össze a feminizmus a magyar lélek hazafiságával, a magyar föld, a magyar história nemes hagyományainak megszentelt kultuszával? Terringette, még a feminizmus miatt, a feminista meggyőződésem, elveim és a magam csöndes élethivatása körében való igénytelen tevékenységem miatt a nemzetköziség, sőt horrendum dictu – a hazaárulás szörnységes bűnébe esem én, akinek elei a török elleni csatában szereztek nemeslevelet, (amit nem hiúságból, csak mint egyszerű ténytet említék föl s ami másokkal is megtörtént) s aki, már minthogy én, nemzetközi feminista azt az elvet követem és vallom, amit a Daliás Idők költője mondott: „Minden ember legyen ember és magyar, akit e föld hord s egével betakar!) Nem, oh nem követ el a magyar föld, a magyar haza ellen hűtlenséget és árulást az, aki magyar szívvel, lélekkel feminista elveket vall

A szabadság, egyenlőség és testvériség elvei és javai, az egyén szabadsága, az egész emberiség közös kincsei. Hol volnánk mi szegény, testvértelen magyarok, ha ezeket a szent elveket és igazságokat, miket a nagy francia forradalom támasztott föl, terjesztett el s vitt diadalra az egész civilizált világon, hol volnánk mi, ha ezeket az elveket és igazságokat annak idején, 1848-ban csak azért utasítottuk volna vissza, mert – idegenből származtak s jöttek hozzánk? S hol volnánk haladás, felvilágosó-

dás, műveltség dolgában, ha a reformáció, a lélek, a lelkiismeret szabadságának, a szó, a toll, a meggyőződés szabadságának az eszméit és igazságait csak azért nem fogadtuk volna be, mert azokat egy germán vagy egy francia lángelme hirdette és terjesztette ? Hol volnánk, vagy exisztálnánk-e egyáltalában, hogyha a haladás eszméi, a társadalmi, politikai, művészeti, irodalmi, tudományos élet terén való reformok elől mereven elzárkóztunk volna csak azért, mert azok az eszmék, reformok, elvek és igazságok idegen föld talajából nőttek ki és indultak hódító útjaikra?

Nohát így vagyunk a feminizmussal is. A feminizmust a modern kor szociális, gazdasági, társadalmi és politikai küzdelmei, a megváltozott életviszonyok teremtették meg. És mert a művelt világ valamennyi civilizált országában egyformán érezték, látták a haladás hívei, a szociális nyomoruság okait kutató és azok iránt eleven érzéssel bíró lelkek a nő elnyomottságát, rabszolgaságát, a női egyéniség érvényesülésének a régi társadalmi, gazdasági és politikai berendezés okozta korlátait, lenyűgözését – azért az emberi szolidaritás örök törvénye hozta össze a művelt világ érző, gondolkodó és haladó elemeit ezen tűrhetetlen, ezen jogtalan, igazságtalan és embertelen állapot megváltoztatására, a nő felszabadítására, az úgynevezett feminizmus megteremtésére és elterjesztésére. Az emberi

szolidaritás érzete, az egyéniség kultusza, érvényesítésének és felszabadításának vágya – hozta létre a magyar feminizmust is és ennek köszönhetjük azt, hogy máris nagyobb tere van nálunk is a nőnek az érvényesülésre, nagyobb értéke van a női munkának, nemcsak nehéz kötelességei, de jogai is vannak a nőnek a maga akaratára, munkájára, egyénisége érvényesítésében és nincs messze az idő, mikor a nőnek, a magyar nőnek is lesz szava, beleszólása az állam valamennyi polgárának sorsát, helyzetét érintő és irányító törvények meghozatalára, vagyis az állampolgári politikai jogok gyakorlására is. És ha majd kevesebb egyedül álló boldogtalan, az elbukás vagy a gyufaoldal között választani kényszerített nő lesz nálunk is, ha a nő a családban, a társadalomban, a közéletben, az életfoglalkozások minden ágában elfoglalja az őt emberi jogainál, egyéniségnél fogva méltán megillető helyet, ha a női proletariátus enyhül, a prostitúció szörnyű kinövései megszűnnek, a „hungara”-ipar, ez a fehérrabszolgakereskedés véget ér, ha a nemzetközi feminista propaganda nálunk is teljes diadalt arat, ha a régi és mai nemzedék helyét egy a jövő harcaira, az élet küzdemeire előkészített, munkás, tisztultabb felfogású és erkölcsű generáció foglalja el, – akkor igazolva lesz az a sokat üldözött megcsúfolt, de erkölcsi igazságai erejével minden poklokon keresztül diadalmasan előretörő magyar feminizmus is !

A KÖLTŐ ÁLMA

A KÖLTŐ ÁLMA.*

– 1896. –

A hogy olvastam az első magyar nőgimnázium megnyitásának színes, ragyogó ünnepi aktusáról, hát elszállt a gondolatom messzemesse egy virágos sírhalom felé, el abba a csöndes, még egyre virító vadvirágokkal telehintett kies völgybe, melynek az egyik szomorú fűz beárnyalta részében „Az ember tragédiájának koszorús írója alussza örök álmát. És mintha meglátta volna a lelkem, e néma világban, a félreeső virágos temető-kertben szertebolyongó... mintha meglátta volna az alatt pihenő poéta álmodó orcáját, mintha meg is szólalt volna az egykor ihletett ajak, mintha csak most zendült volna meg ott az immár testté vált ige, a prófétai intelem... „Az egyén szabad, érvényre hozni mind, mi benne van, csak egy parancs kötvén le – szeretet.”

Így álmondta meg, így hirdette egykoron abban az örök írásban ennek a vadvirágbenőtt' sztregovai csöndes pihenőnek a néma lakója és íme alig egy emberöltővel az apostoli intelem elhangzása után az Ige, az Eszme testet öltött,

* E cikk 1896-ban íródott.

diadalt aratott. Nem kiskorú immár, egész életére, miként azelőtt, az emberiség gyöngébbnek tartott szebb, jobb fele: a nő se többé. Nyitva előtte a tér, a pálya, a családi élet körén, tulajdonképeni élethivatásán kívül is, hol helyét munkája, tudása által megállja. Lelke szabadon szárnyalhat, ha egyedül áll is, ha nincsen is, ki védje, óvja szeresse, – a tudomány, az ismeretek, a művészetek ragyogó világában, tehetsége, munkája, akarata révén betöltheti emberi hivatását az életfoglalkozások ezernyi ágában, csak egy parancs kötvén le – szeretet. Az emberiség erősebb, hatalmasabb fele, mely egyedül uralta eddig az élet foglalkozások beláthatlan terepét, mely féltékenyen őrizte kizárólagos jogait, befolyását, miket előítéletes fölfogás szerint az anyatermészet rakott le kezeibe – nyugodt lehet, nem zavarja meg munkakörében, nem ragadja ki az erős kezeiből az előrehaladás büszke lobogóját a nagykorúvá vált, szabaddá lett nő ezután se! Nem. Azok a kiválasztottak, azok a szerencsés nők, kiket megkeres a boldogság és elvezet a családi élet csöndes tűzhelyéhez, a hitves, az édesanya – csakúgy betöltik magasztos hivatásukat ezután, mint azelőtt. Betölti, elfoglalja szíveiket, áldott munkájukat, egész életüket a szeretet, a családi gond, munka s ezek nyomán járó családi örömök édes boldogsága. A kiknek a szíve pedig hasztalan álmodik ilyen hivatásról, kiknek elérhetetlen ez az életcél, ez

a főséges hivatás, az igazi boldogság, azoknak megadja a tudás, az ismeretgyűjtés, a munka, szorgalom a becsületes mindennapi kenyeret s megadja ezzel a nemesen, hasznos munkával eltöltött életnek nyugalját, a léleknek felemelő, büszke öntudatát.

Mert bizony mondom, hogy nem lesznek ezután se nálunk tudálékos nők, a kik csupán hiúságból, üres nagyravágyásból, feltűnési vágytól üzve hajtvá veszik kezükbe – rózsás kacsóikba, a hogy a férfiak mondani szokták – a törvénykönyvet, a boncoló kést, a tollat, a humanizmus munkájának ezernyi hatalmas eszközét. Nem, a józan magyar természet megóv bennünket a diadalra juttatott nőemancipáció neveléses és veszedelmes túlzásaitól, félszeg hóbortjaitól,

Hanem igenis lesz minálunk is sok-sok megelégedett, boldog nő ezután, a kiknek nem adatván igazi hivatásuknak a családi élet körében való elérése és betöltése, keresnek és teremtenek maguknak a munka, ambíció s a tudás hódító fegyvereivel megelégedést, nyugalmat adó existenciát.

Így érezhette, így gondolhatta, így hirdette és így álmodja egyre még örök pihenő helyén az a lángszellemű poéta is; így tervezte, így akarhatta az a bátor, elfogulatlan, megcsontosodott előítéletet összetörő férfiú is, kinek merész kezdeményezéséből valóvá vált a koszorús költő édes álma, a megcsúfolt kinevetett és hiu ábránd-

nak, tévelygésnek kikiáltott törekvés, a legnemesebb értelemben vett nőemancipáció.

És én úgy hiszem és vallom, ki is mondom hát, bármennyire paradoxonnak lássék is pillanatra, hogy a családi élet is sokat nyert a kérdésnek sikeres megoldása által. Bensőbbé, nemesebbé, tartalmasabbá lesz az, mert együtt jár a női méltóság magasabbra emelésével, a nő kultuszával. Mert ha az a hitves a nevelés és háztartás gondjai között a tudomány és művészetek ragyogó világát is föl-föl keresheti majd, ha követheti lelke, a legnemesebb jó után szomjuhozó ... az erős, komoly férfi lelkét s azt megértheti, hogyha bensőbbé, szilárdabbá válik a kapcsolat, mely férj és feleség szívét egygyé fűzi, úgy egyetlenkedés, unalom, ismeretlen fogalommal lesz az asszony előtt, a házas felek között s betöltik őket a názáreti isten-ember gyönyörű törvényét, melyet a könyvek könyve hirdet öröktől fogva örökkéig . . . „Egymásnak terhét hordozzátok és úgy töltsétek bé a Krisztusnak törvényét.” Egyszóval a hívságos dolgok szeretete és hajhászása helyett, mire a nőt legtöbbször a mellőztetés, az életunalom viszi, hajtja, a lélek legnemesebb tulajdonságai kelnek a nőben életre és a komoly művelődés nemes kultusza hatja által az egész női társadalmat.

Ne féltsük hát a magyar nőt, ne féltsék a férfiak attól, hogy a nőszabadság adta jogok teljes élvezetében levetkezi nőiességét, elhanyagolja tu-

lajdonképeni hivatásának nehéz, de gyönyörű kötelességeit, de higyjük azt s örüljünk a felett, hogy e kérdés szerencsés megoldásával a mívelt modern magyar nő ideálja közeleg a megvalósulás felé, mikor a magyar nő régi nemes tulajdonságait a modern műveltség ragyogó zománcával vonja be s Istenadta tehetsége szerint kiveszi részét a civilizáció dicsőséges munkájából. És a midőn hangos örömtől dobban e fölött szívünk, emlékezzünk meg arról a virágos völgy ölen pihenő poétánkról is, ki örök Írásában prófétai ihlettel hirdette a már valóra vált eszmét ... Az egyén szabad, érvényre hozni mind, mi benne van, csak egy parancs kötvén le – szeretet. Álmodj én imádott, édesszavú poétám virágerdőborította pihenő helyeden – álmodj a tán porában is dobogó nagy szívednek ragyogó álmai, ábrándjai, az Ige, az Eszme diadalmáról édesen, tovább – nem éltél, nem munkáltál hiába, nem méltatlan, törpe korra szórta lángoló szíved, ragyogó elméd bőséges kincseit, a diadal édes érzései között elszáll a magyar nők lelke hozzád s tele szórják gyöngéd női kezek a szent sírt a kegyelet, a hála örökvirulását virágaival!

NÓIDEÁL

NŐIDEÁL.*

Keresd az asszonyt, tartja a francia példabeszéd. **A** hol a boldogság ütött tanyát és a hol kétségbeesés, bűn, pusztulás teszi ezt a rövid kis életet siralomvölgyévé, mind a két helyen, mindig, mindenütt megtalálsz a végső okot, üdvösségünk és elkárkozásunk áldott és megátkozott intézőjét – az asszonyt szívből.

Az a közmondás nem meglepődött, boldog emberek közt született. A meglepődés boldogságát korántsem érezzük annyira át, mint az élet nagy és kis szenvedéseit, boldogtalanságunk ezer éles kinyírt – ott az öröm, a nyugalom ölében ritkábban hangzik ajkunkról a boldogságban pihenő szív édes érzésének nevető szava, míg a kínok közt vonagló lélek metsző sikolyal hangoztatja szüntelen – keresd az asszonyt!

Sokszor gondolkoztam már a fölött, miként lehetséges az, hogy a teremtés urai, a férfiak, oly féltékenyen őrzik, nem a természet, de magukalkotta jogaikat az emberiség sorsának intézésében, mily korlátlanul uralkodnak úgy a családban, mint azon kívül a társadalomban, az

* Megjelent a „Hazánk” 1894. szept. 16-iki számában.

életfoglalkozás minden terepén. És mégis az életbajok, a szenvedések okainak kutatása közben gyöngén, gyáván, kétségbeesetten némán mutatnak a női nem télét, a gyöngét, a nagy, nehéz munkából hazug gyöngédségből kitiltottak táborába, mondván : Keressétek az asszonyt!

Ha ez így van, ha eddig így volt, ha a férfinem sorsa a nőhöz volt kötve, ha az a gyöngé kis asszonyi kéz áldott vagy sújtott bennünket, nem jól, nem igazságosan történt; nem így kell annak a jövőben lennie; az ember tragédiája után milliók boldogságának himnuszait kell a jövő emberiség lantosának kobozzán zengeni, eme tapasztalásalkotta jelszóval, igazsággal, hogy hogy nő sorsa a férfi. Erős, komoly munkára hivatott, boldogításra teremtett férfi sorsának osztályosát olyan nőben keresse és találja föl, a kit magának nevelhet, a maga képére és hasonlatosságára teremthet, kibe érijét olthatja be kitörülhetetlenül, ki őt megérti s boldogan boldogítja.

Egyszerre lobbanjon meg a szívük, a férj és feleségé minden behatásra, egyformán gondolkozzanak, érezzenek, örüljenek, szenvedjenek ; szálljon le az a komoly fenköltlelkű férfi és férj a nő mindennapi házi gondjainak, még oly apró-cseprő munkájának is a szűk világába, ne legyen előtte semmi se kicsinyes, hozzá méltatlan, a mi asszonyának kedves, a mi neki kötelessége, mert csak úgy emelheti föl a konyha-

ban, a gyerekszobában, az asszonytársai közt foglalatoskodó hitvestársát magához, gondolatainak, komoly, nehéz, hol tövises, hol dicsőséges munkálkodásának komorabb régiójába, a hol vele fáradó, őt lelkesítő asszonyának oldalán nem érzi magát oly elhagyottan, egyedül.

Ha megosztjuk minden időnket elfoglaló, sok türelmet, sok kitartást kívánó munkáinkat, miknek viselése közben oly sokszor fogja el kízó kétség, szomorú lemondás megcsüggedt szívünket, –hitvesünkkel, úgy könnyebben, vidámban végezzük dolgainkat, az asszony nem unja el magát, nincs egyedül, nem keres ilyenkor férjén, annak munkáján, gyermekein kívül, senkit, semmit a világon, minden idejét, erejét elfoglalja a közös küzdés, fáradtság s ezek nyomában a közös siker, közös öröm, közös édes pihenés.

Míg mellőztetése érzésekor, unalmában, vagy elkeseredésében, csalódva hitehagyottan dobná oda magát a feléje tárt idegen karoknak, élvezeteknek, bűnnek, pusztulásnak.

A teremtés nagy munkája a világ megalkotásával nincs még befejezve.

Az bennünk emberekben, férfiakban az isteni, bennünket minden teremtett dolgok fölét magasra emelő tehetség, a mit léleknek, rendeltetésünket megértő és azt betöltő isteni tulajdonságnak nevezünk, hogy a nőt, annak szí-

vébe, lelkébe lerakott, boldogságunkat szolgáló nemes tulajdonságok anyagát üdvösségünkre formáljuk, hogy keressük és megteremtjük magunk számára tehetségeinknek, foglalkozásunknak megfelelően hitvesünkben az olyan asszonyt, kinek sorsa, boldogsága – s a magunké is – mi férfiak vagyunk.

S ha keressük az asszonyt, azt mint földi boldogságunk megteremtőjét vagy legalább munkálóját kereshessük csupán, a nőideál el nem homályosulható fényességben ragyogjon előttünk, mint a tiszta ég tündöklő csillagai – elérhető életcél gyanánt.

Azt mondja Petőfi, hogy az Isten homlokára a férfi megteremtésekor sötét ború szállt – a felhő és az égi háború. És mikor a nőt alkotta meg az Úr, örömeiben sirva fakadott, most is látni örömkönyének csöppjeit az örökragyogású csillagokban.

Úgy gondolom, az a ború a teremtő homlokán még mindig ott borong – életünk egére nem egyszer borulván gyarlóságunk, bűneink okozta sötét felhő, nem egyszer dúlván köztünk békétlenség, félreértés okozta égiháború.

Eloszlatni a férfi szívek felhőjét, borúját, megérteni a férfit, résztvenni annak minden munkájában, egymásnak terheit hordozva betölteni a Krisztusnak törvényét, gondolatban, erkölcsben tisztának, nagynak lenni és méltónak az életre, a boldogságra: ez szerintem az isteni

örömkönyek között megteremtett nőnek ideális hivatása.

Úgy sejtem, talán csak álmodom, a jövő emberei boldogságukban fogják mondani, a magukhoz emelt gyöngéd-nem táborába mutatva – az életörömök, megelégedésük okát kutatónak – ha majd megvalósul a gondolat, hogy nő sorsa a férfi – hogy keresd az asszonyt.

